

HELSINGIN YLIOPISTO

KATSAUKSIA 61/2024

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI

Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2023 - Kansallisen rikosuhri- tutkimuksen tuloksia

Aaro Beuker ja Matti Näsi

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

JULKAISIJA

Helsingin yliopisto

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

www.helsinki.fi/fi/kriminologian-ja-oikeuspolitiikan-instituutti

PL 16 (Snellmaninkatu 10)

00014 HELSINGIN YLIOPISTO

SARJA

Katsauksia 61/2024

ISBN 978-951-51-0709-1 (pdf)

ISSN 2342-7779 (verkkójulkaisu)

TAITTO

Unigrafia

Sisällys

Tiivistelmä	2
1. Tutkimuksen tausta	3
2. Väkivalta ja uhkailu	4
3. Rikollisuuden pelko	19
4. Omaisuusrikokset	24
5. Alueelliset erot	29
6. Verkkorikollisuus	32
7. Rikollisuuden ennaltaehkäisy	34
Kirjallisuus	38
Liitteet	41
Liite 1. Kyselyn toteutus ja aineisto	41

Tiivistelmä

Tässä raportissa esitetään Kansalliseen rikosuhritutkimukseen (KRT) perustuvia tietoja uhkailujen, fyysisen väkivallan ja omaisuusrikosten kohteeksi joutumisesta sekä väkivallan pelosta vuosina 2013–2021 ja 2023. Vuonna 2023 tutkimus oli kohdistettu 15–74-vuotiaille henkilöille. Vuoden 2023 kyselyyn osallistui 7610 henkilöä (vastausprosentti 43,5).

- Vuonna 2023 noin 5,5 prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli joutunut läimäisyyn tai sitä vakavamman väkivallan kohteeksi. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi oli joutunut noin neljä prosenttia vastaajista. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus pysyi melko samalla tasolla kuin vuoden 2021 tutkimuksessa.
- Seksuaalista väkivaltaa oli kokenut alle kaksi prosenttia vastaajista.
- Uhkailua kokeneita oli noin yhdeksän prosenttia vastaajista.
- Nuoret kokivat fyysistä väkivaltaa selvästi vanhempia ikäryhmiä enemmän. Naiset kokivat miehiä yleisemmin väkivallalla uhkaamista ja fyysisen väkivallan eri muotoja.
- Fyysisen vamman aiheuttaneen väkivallan kokeminen on kyselyperustaisessa tutkimuksessa yleisempää naisilla kuin miehillä.
- Miehet kokivat uhkailua ja väkivaltaa yleisimmin julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa. Näissä paikoissa koettu väkivalta lisääntyi jonkin verran vuosiin 2021 ja 2020 nähden.
- Naisilla oma asunto ja työpaikka olivat julkista tai puolijulkista tilaa yleisempiä paikkoja väkivalta- ja uhkailutilanteiden kohtaamiselle, mutta kyseisten tilanteiden tapahtumapaikat jakautuivat miehiä tasaisemmin.
- Poliisilaitosalueittainen tarkastelu osoitti, että vammaan johtaneen väkivallan esiintyvyys vaihteli 5,3 ja 2,7 prosentin välillä.
- Hieman yli 14 prosenttia ilmoitti välttävänsä jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi.
- Polkupyörävarkaudet ja autoihin kohdistuneet vahingonteot olivat yleisimmät kotitalouksien omaisuuteen kohdistuneet rikokset.
- Omaisuusrikosten kohteeksi joutuneiden kotitalouksien määrä on vähentynyt vuoden 2015 jälkeen.
- Hieman yli seitsemän prosenttia ilmoitti joutuneensa tavaran tai palvelun ostamisen yhteydessä tapahtuneen huijauksen uhriksi. Osuus on suurempi kuin aiempina vuosina.

1. Tutkimuksen tausta

Rikostilastot ja muut viranomaislähteet kuvaavat väkivallan ja muiden rikosten yleisyyttä puutteellisesti, koska vain osa rikoksista tulee poliisiin tai muiden viranomaisten tietoon. Rikoksista ilmoittaminen voi riippua muun muassa siitä, määrittävätkö ihmiset heihin kohdistuneet teot rikoksiksi ja haluavatko he, että tekijä joutuu teostaan vastuuseen. Viranomaistilastot kuvaavat varsin luotettavasti esimerkiksi vakavaa väkivaltaa, mutta lievän väkivallan ilmitulo on paljon sattumanvaraisempaa. Myös viranomaiskontrollin teho ja suuntautuminen sekä lakimuutokset vaikuttavat tekojen ilmituloon ja tilastoitumiseen.

Viranomaislähteisiin liittyvien rajoitteiden vuoksi on tärkeää saada poliisi- ja tuomioistuintilastoista riippumatonta ja niitä täydentävää tietoa rikollisuudesta ja kansalaisten turvallisuudesta. Eräs keino tällaisen tiedon tuottamiseen ovat kyselymenetelmiin perustuvat tutkimukset. Niiden avulla voidaan tuottaa kontrollijärjestelmästä riippumatonta tietoa väkivallantekojen ja uhkailun yleisyydestä väestötasolla, sekä saada tietoja sellaisista teonpiirteistä, joita ei kirjata virallistilastoihin. Lisäksi kyselyissä voidaan selvittää myös koettua turvallisuutta, kuten sitä, miten suureksi huolenaiheeksi ihmiset kokevat väkivallan ja muun rikollisuuden elinympäristössään.

Suomessa uhritutkimuksia on tehty 1970-luvulta alkaen ja systemaattisesti vuoden 1980 jälkeen (Heiskanen 2002; Sirén ym. 2010). Tässä raportissa esitetään vuonna 2012 uudistetun Kansallisen rikosuhritutkimuksen (KRT) tuloksia (suunnittelusta ks. Sirén 2011). Kyseessä on järjestyksessään yhdestoista Kansallinen rikosuhritutkimus, joka on toteutettu yhdenmukaisin menetelmin vuosina 2012–2021. Tässä raportissa esitettävät tiedot ovat peräisin vuoden 2023 tutkimuksesta ja aikasarjojen osalta vuosien 2012–2021 tutkimuksista (vuosien 2012–2019 tuloksista ks. Sirén ym. 2013; Danielsson ym. 2014; Danielsson & Salmi 2015; Danielsson & Kääriäinen 2016; Danielsson & Kääriäinen 2017; Danielsson & Näsi 2018; Danielsson & Näsi 2019; Danielsson & Näsi 2020; Näsi & Koltola 2021; Koltola & Näsi 2022).

Vuoden 2023 tutkimus toteutettiin yhteistyössä Tilastokeskuksen kanssa. Tutkimuksen aineisto kerättiin internet- ja postikyselynä tammikuun 2024 ja maaliskuun 2024 välisenä aikana. Tilastokeskus vastasi tiedonkeruusta paperilomakkeiden välityksellä, sekä otoksen poiminnasta ja lopullisen aineiston painotuksesta.

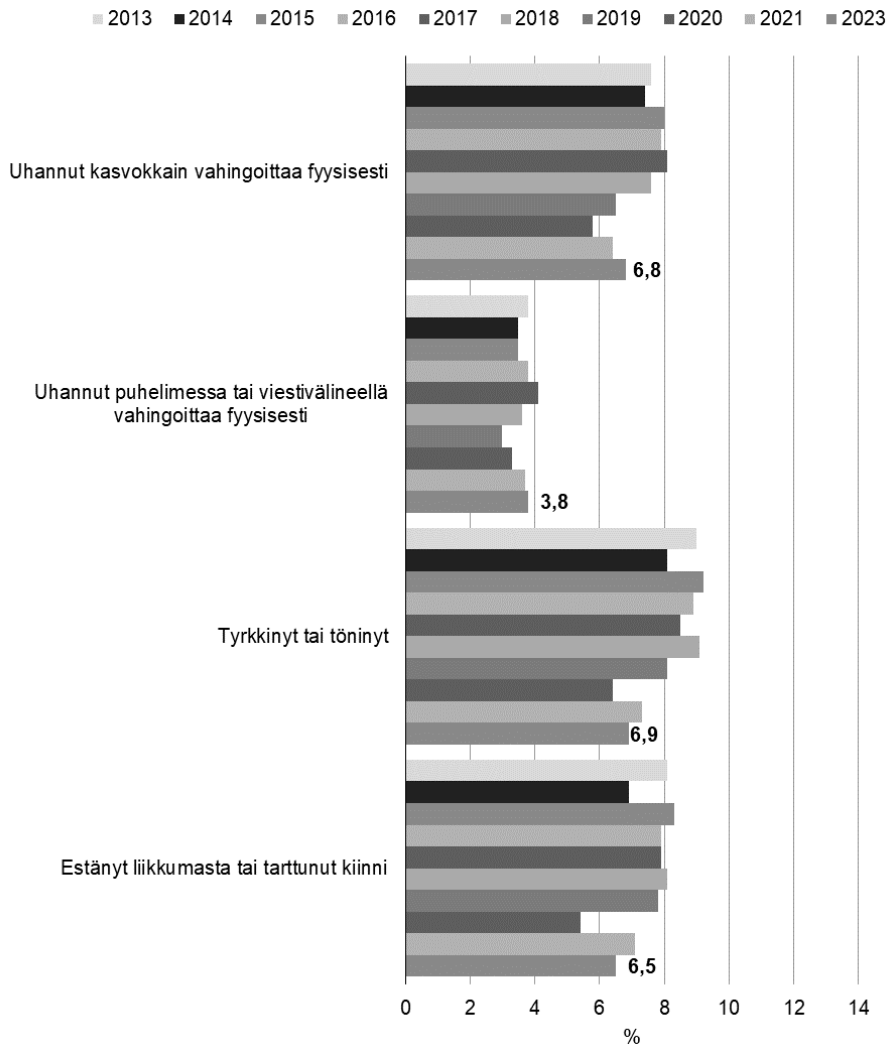
Vuoden 2023 kyselyssä kerättiin lisäksi tietoa vastaajien mielipiteistä muun muassa rikollisuuden ennaltaehkäisyn suhteen. Aikasarjoissa esitettävät tiedot koskevat 15–74-vuotiaita. Kyselyn tulokset ovat keskeisiltä osin vertailukelpoisia vuosien 2012–2021 tietoihin, mutta eivät tätä aikaisemmin suoritettuihin uhritutkimuksiin, jotka eroavat tästä kyselystä sekä tietosisällön että kyselymenetelmien suhteen. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 7610 henkilöä, joista miehiä 3543 ja naisia 4067 (ks. liite 1).

2. Väkivalta ja uhkailu

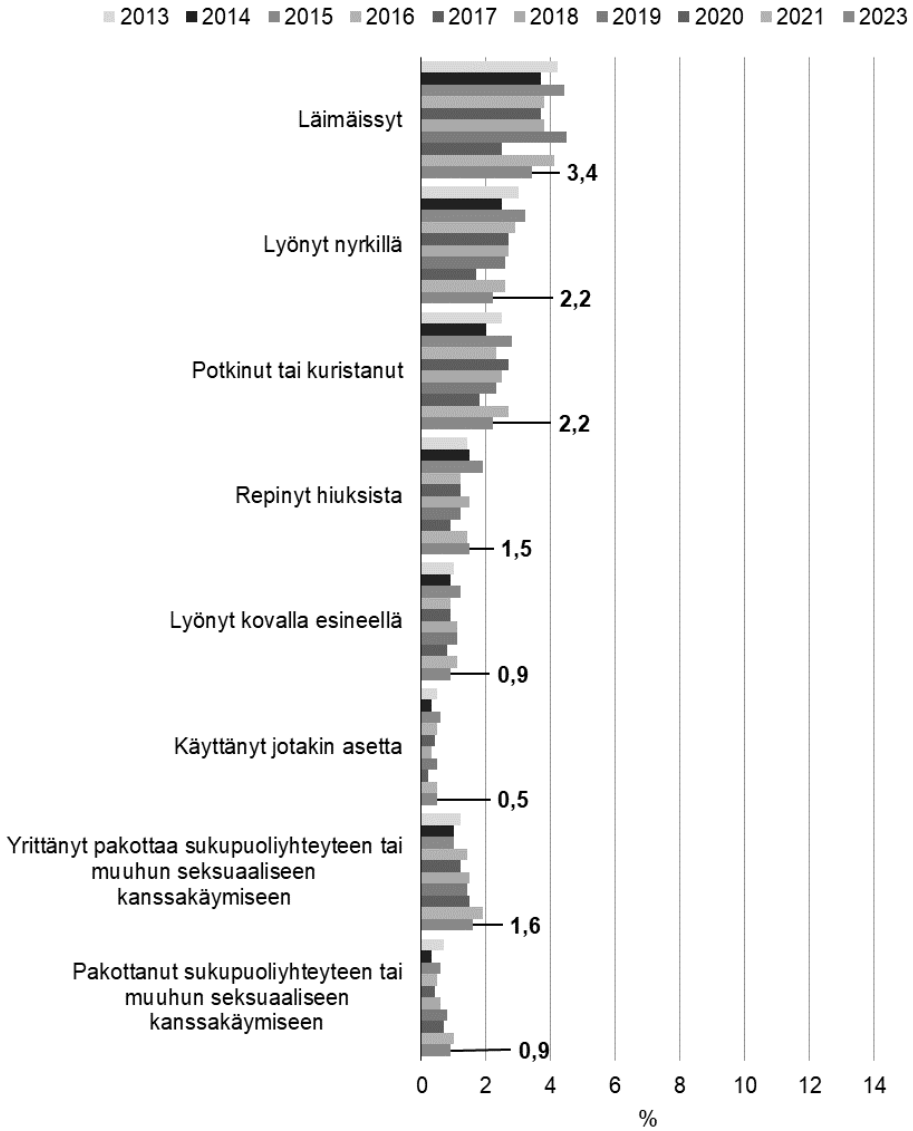
Kansallisen rikosuhritutkimuksen keskeisimpiä tavoitteita on seurata väkivalta- ja uhkailutilanteiden sekä omaisuuteen kohdistuvien rikosten kehitystä. Tähän tarkoitukseen väestökyselyihin perustuva tutkimus sopii erityisen hyvin; kun kyselyn menetelmä ja kysymysten muoto pidetään yhdenmukaisena, voidaan luotettavasti seurata näiden ilmiöiden yleisyydessä tapahtuvia muutoksia väestötasolla. Lisäksi kyselymenetelmä mahdollistaa rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvien muutosten tarkastelun tavalla, joka on riippumaton kontrolliviranomaisten toiminnasta ja kirjauskäytännöistä.

Kansallinen rikosuhritutkimus on toteutettu lähes yhdenmukaisin menetelmin yksitoista kertaa, vuosina 2012–2021 ja 2023. Aikajänne mahdollistaa lyhyen aikavälin kehityssuuntien tarkastelun. Samalla voidaan kuitenkin todeta, että rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvat muutokset ovat usein hitaita ja tasomuutokset lyhyellä aikavälillä vähäisiä. Tämä on seurausta siitä, että rikosilmiöiden syyt, olivat ne sitten yhteiskunnallisia tai yksilötason tekijöitä, muuttuvat väestötasolla hitaasti.

Uhkailun ja väkivallan esiintyvyys. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutumista on selvitetty esittämällä vastaajalle luettelo uhkailua tai väkivaltaa sisältävistä teoista. Vastaajilta kysytään, onko joku tuttu tai tuntematon henkilö käyttäytynyt vastaajaa kohtaan mainituilla tavoilla viimeisen 12 kuukauden aikana. Teot ulottuvat sanallista tai kirjallisista uhkailuista asetta käyttäen tehtyyn fyysiseen väkivaltaan. Kysytyt teot ja niiden yleisyys vuosina 2013–2021 ja 2023 on esitetty Kuvioissa 1 ja 2.

Kuvio 1. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet 15–74-vuotiaat vastaajat tekotyypin mukaan vuosina 2013–2021 ja 2023 (% , vuoden 2023 tieto merkitty myös numeroin).

Kuvio 2. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet 15–74-vuotiaat vastaajat tekotyypin mukaan vuosina 2013–2021 ja 2023 (% , vuoden 2023 tieto merkitty myös numeroin).

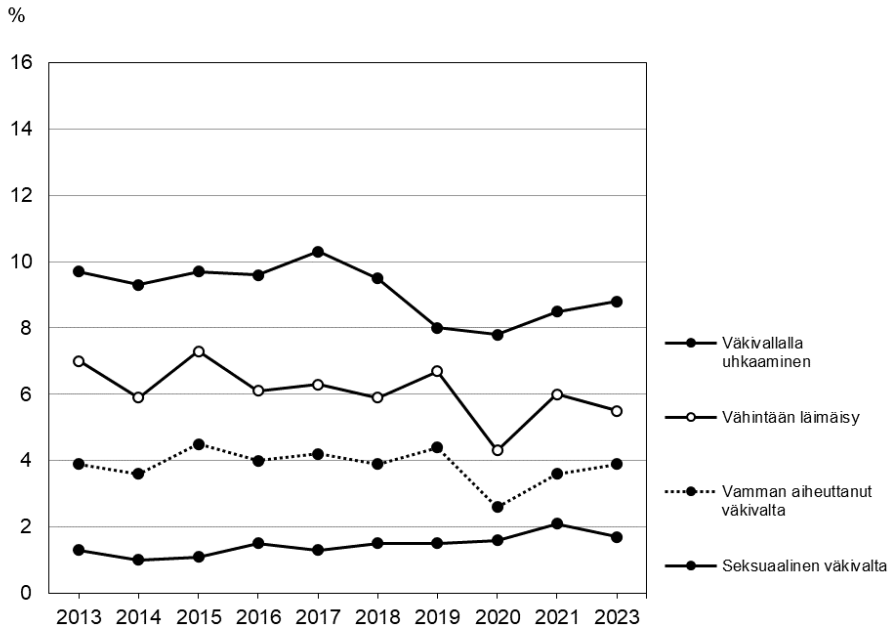
Kaikkiaan eri tekomuotojen esiintyvyys vuosina 2013–2023 on pysynyt suhteellisen vakaana. Vuonna 2020 havaittiin useimpien tekomuotojen osalta laskua, mutta vuonna 2021 palattiin aiempien vuosien tasolle koronapandemiaan¹ liittyvien rajoitustoimien päätyttyä. Vuoden 2023 osalta useissa tekumuodoissa havaitaan pientä laskua vuoteen 2021 nähden. Vakavan väkivallan osalta läimäisy, nyrkillä lyöminen ja potkiminen tai kuristaminen ovat kaikki laskeneet hieman vuoteen 2021 verrattuna (Kuvio 2). Läimäisystä ilmoitti 3,4 prosenttia ja lyönnistä 2,2 prosenttia vastaajista. Seksuaalisesta väkivallasta ilmoitti 1,7 prosenttia vastaajista (Kuvio 3). Harvinaisimpia tekoja ovat olleet kaikkein vakavammat väkivallan muodot, kuten kovalla esineellä lyöminen ja asetta käyttäen tehty väkivalta, joista on ilmoittanut noin yksi sadasta vastaajasta.

Kuviossa 3 uhkailua ja väkivaltaa sisältävien uhrikokemusten yleisyyttä vuosina 2013–2021 ja 2023 on tarkasteltu tekoryhmittäin siten, että tarkastelussa on eroteltu uhkailua sisältävät teot, vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta, fyysisen vamman aiheuttanut väkivalta sekä seksuaalinen väkivalta.

Kuten edellä, tarkastelujaksolla ei vuosien 2013–2019 osalta havaita kovinkaan suuria muutoksia eri tekokokonaisuuksien yleisyydessä, mutta vuonna 2020 fyysisen väkivallan yleisyys laski, luultavasti osin koronapandemiaan liittyvistä syistä. Vuoden 2023 osalta väkivallan yleisyys pysyi samalla tasolla vuoteen 2021 nähden, jolloin palattiin pandemia edeltävään aikaan.

Väkivallalla uhkaamista oli vuonna 2023 kokenut 8,8 prosenttia vastaajista. Vähintään läimäisyn käsittävästä väkivallasta ilmoitti 5,5 prosenttia vastaajista. Fyysisen vamman aiheuttanutta väkivaltaa oli kokenut 3,9 prosenttia vastaajista. Väkivallalla uhkaaminen on noussut hieman vuonna 2023, mutta uhkailua kokeneiden osuus on edelleen pienempi kuin 2010-luvun puolivälissä. Vuosien 2018–2020 laskeva kehityssuunta näyttää kuitenkin taittuneen.

1 Koronapandemian aikaista rikollisuuden esiintyvyyttä käsitellään tarkemmin vuosien 2021 ja 2020 KRT-raporteissa (Koltola & Näsi 2022; Näsi & Koltola 2021).

Kuvio 3. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet vuosina 2013–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista).

Uhkailun ja väkivallan esiintyvyys sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Seuraavassa väkivaltakokemuksia on tarkasteltu tekokokonaisuuksittain sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Uhkailut, joihin ei ole liittynyt uhrin ja tekijän fyysistä kontaktia, on erotettu omaksi kategoriakseen. Liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen sekä töniminen on niin ikään erotettu omaksi ryhmäkseen. Uhkailu ja lievempi fyysinen väkivalta ovat myös tekoja, joihin liittyy todennäköisemmin tulkintaeroja teon luonteesta. Toisin sanoen käsitys siitä, mitkä teot ovat tahallista vahingoittamista, on subjektiivista, ja voi vaihdella tekijästä ja olosuhteista riippuen. Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että tekojen tulkitseminen väkivallaksi riippuu esimerkiksi tekijän ja uhrin sukupuolesta (Kivivuori ym. 2012; Kivivuori 2014). Vähintään läimäisy tai lyömisen sisältäneitä tekoja voidaan puolestaan pitää väkivallan mittarina, jossa subjektiivisten tulkintaerojen rooli on vähäisempi kuin lievemmässä väkivallassa.

Vuoden 2023 kyselyssä sukupuolten väliset tilastollisesti merkitsevät erot uhkailun ja väkivallan kokemisessa säilyivät (Taulukko 1). Vuonna 2021 naiset ja miehet raportoivat melko saman verran vähintään läimäisyä käsittävää fyysistä väkivaltaa ja väkivallalla uhkaamista, mutta vuoden 2023 kyselyssä sukupuolten väliset erot hieman kasvoivat. Naiset kokivat miehiä useammin myös liikkumisen estämistä, tarttumista tai tönimistä,

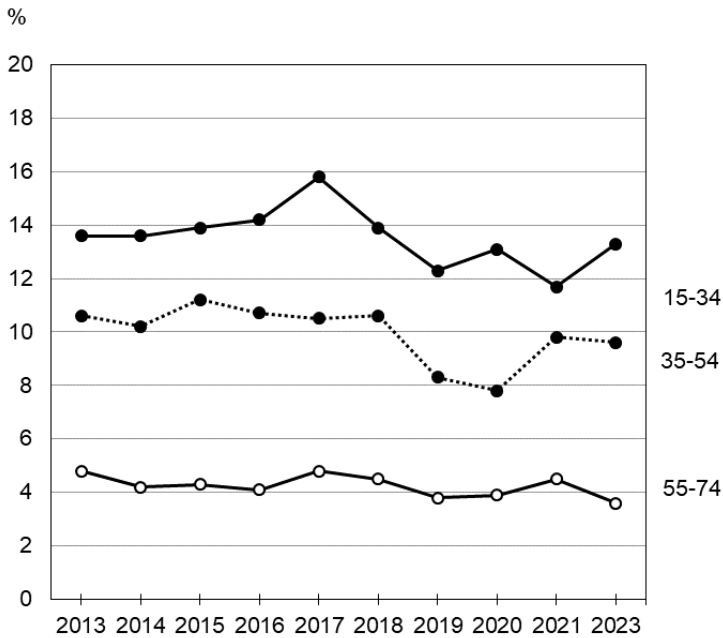
fyysistä väkivaltaa ylipäättään sekä seksuaalista väkivaltaa. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden naisten ja miesten osuudet vähenivät hieman vuoteen 2021 verrattuna. Seksuaalisen väkivallan tai sen yrityksen osalta uhriksi joutuneiden osuus väheni hieman vuoteen 2021 verrattuna, mutta ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä (kts. Kolttola & Näsi 2022). Kaikkia tekemuotoja tarkasteltaessa miesten kokema uhkailu ja väkivalta laski hieman vuoteen 2021 verrattuna, kun taas naisten osuus pysyi samana.

Taulukko 1. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Väkivallalla uhkaaminen	8,8	8,4	9,1	14,0	12,7	9,6	3,6
Liikkumisen estäminen, tarttuminen, töniminen	9,5	7,7	11,3	17,3	13,0	9,9	3,7
Väh. läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	5,5	4,5	6,4	10,6	7,0	5,5	2,4
Fyysinen väkivalta yht.	11,0	9,1	12,9	19,7	15,0	11,5	4,5
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	1,7	0,5	3,0	5,4	2,7	1,1	0,2
Kaikki tekemuodot yht.	15,8	13,7	17,8	27,5	22,3	16,1	6,6

Kuten aikaisemmissa uhritutkimuksissa, ikäryhmittäiset erot uhkailun ja väkivallan kokemisessa olivat huomattavia: nuorimmassa ikäryhmässä niin uhkailuja kuin eriasteista fyysistä väkivaltaa koettiin selkeästi eniten. Ikäryhmittäisten erojen suhteen tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa kansallisissa uhritutkimuksissa (ks. esim. Sirén ym. 2010).

Kuviossa 4 on tarkasteltu uhkailun kohdentumista eri ikäryhmiin (15–34, 35–54 ja 55–74) siten, että tarkastelujaksona ovat tutkimusvuodet 2013–2021 ja 2023. Tältä osin voidaan havaita, että ikäryhmittäiset erot ovat pysyneet melko vakaina koko tarkastelujakson ajan. 15–34-vuotiaiden ikäryhmässä uhkailua kokeneiden osuus oli korkeimmillaan vuonna 2017, mutta on laskenut sen jälkeen alhaisemmalle tasolle. Vuoden 2023 osalta nuorimassa ikäryhmässä havaitaan jonkin verran nousua vuoteen 2021 nähden. Sen sijaan 35–55-vuotiaiden ikäryhmässä havaittu nousu vuonna 2021 näyttäisi taittuneen.

Kuvio 4. Väkipallalla uhkailun kohteeksi joutuneet vuosina 2013–2021 ja 2023 ikäryhmittäin (% ikäryhmästä).

Vammaan johtanut väkivalta. Eräs keino arvioida koetun väkivallan vakavuutta on tarkastella väkivallan seurauksia. Kyselyssä vastaajilta on tiedusteltu, olivatko he saaneet edellä käsiteltyjen tekojen seurauksena fyysisen vamman, kuten mustelman, ruhjeen, haavan tai muun vamman. Pitämällä vamman syntymistä väkivallan vakavuuden kriteerinä, voidaan tasoitaa väkivaltaan liittyviä tulkintaeroja. Näin saadaan objektiivisempi väkivallan yleisyyden mittari.

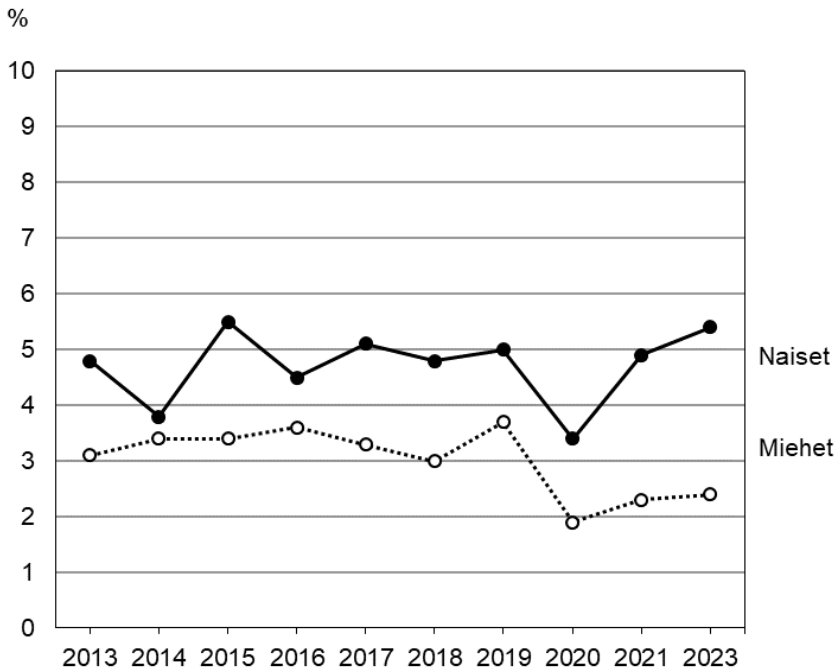
Taulukko 2. Väkivallan seurauksena fyysisen vamman saaneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023. (% 15–74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Fyysinen vamma	3,9	2,4	5,4	6,1	4,9	4,6	1,8

Kyselyn mukaan lähes 4 prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli vuonna 2023 saanut vamman väkivallan seurauksena (taulukko 2). Naisten ja miesten välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero vamman aiheuttaneen väkivallan yleisyydessä, ja naisten estimaatti oli aikaisempien vuosien tapaan korkeampi kuin miehillä. Fyysisen vamman saaneiden naisten ja miesten osuus nousi hieman vuodesta 2021, mutta kokonaisuudessaan fyysisen vamman saaneiden osuus oli silti matalampi kuin esimerkiksi vuonna 2019 (kts. Koltola & Näsi 2022 ja Danielsson & Näsi 2020). Kuten useissa muissakin tekotyypeissä, huomattavimmat erot muodostuivat eri ikäryhmien välille: 15–24-vuotiaiden joukossa 6,1 prosenttia vastaajista ilmoitti fyysisen vammaan johtaneesta väkivallasta, kun vastaava osuus 55–74-vuotiaiden ryhmässä oli yli neljä prosenttiyksikköä matalampi. Vuoteen 2021 verrattuna väkivallan seurauksena fyysisen vamman saaneiden suhteen laskua tapahtui 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä (7,5 % vuonna 2021), kun taas 25–34-vuotiaissa osuus nousi selvästi (2,2 % vuonna 2021).

Kuvioissa 5 ja 6 on tarkasteltu sukupuolen ja ikäryhmän mukaisia eroja vamman aiheuttaneen väkivallan esiintyvyydessä vuosina 2013–2021 ja 2023. Tulokset osoittavat, että sukupuolten välinen ero on tarkastelujakson alussa pysynyt melko vakaana, mutta vuoden 2020 jälkeen se on kasvanut selvästi (Kuvio 5). Naisten ja miesten välinen ero vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutumisessa vuosina 2013–2020 oli noin 1–2 prosenttiyksikköä, kun taas vuosina 2021 ja 2023 osuuksien ero oli kolme prosenttiyksikköä. Molempien sukupuolten osalta havaittiin selvä lasku vuonna 2020, mutta miesten osalta lukemat eivät ole palanneet pandemiaa edeltävään aikaan. Naisten raportoima vamman aiheuttama väkivalta sen sijaan palasi heti vuonna 2021 pandemiaa edeltäviin lukemiin. Kaikkiaan voidaan siis todeta, että fyysisen vamman aiheuttaneen väkivallan kokeminen

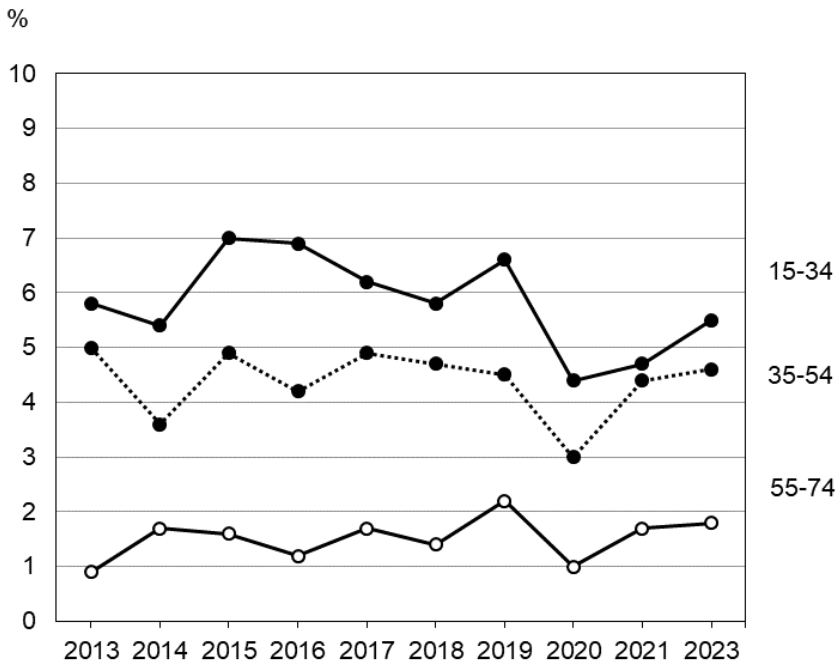
on kyselyperustaisessa tutkimuksessa jonkin verran yleisempää naisilla. Tuloksia tarkasteltaessa on kuitenkin syytä muistaa, että kyselyillä ei voida luotettavasti mitata kaikkein vakavimman fyysisen väkivallan, kuten henkirikosten tai törkeiden väkivaltarikosten yleisyyttä. Näiden tekemuotojen osalta viranomaislähteet tuottavat väestökyselyitä luotettavampaa tietoa. Viranomaislähteet osoittavatkin, että hyvin vakava fyysinen väkivalta kohdistuu selkeästi useammin miehiin kuin naisiin (Lehti 2020; Näsi & Danielsson 2020).

Kuvio 5. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet vuosina 2013–2021 ja 2023 sukupuolittain (% 15–74 vuotiaista miehistä ja naisista).

Ikäryhmittäinen tarkastelu (Kuvio 6) osoittaa niin ikään verraten pysyvää tasoa vamman aiheuttaneen fyysisen väkivallan esiintyvyydessä. Vanhimmassa ikäryhmässä (55–74-vuotiaat) vamman aiheuttaneen väkivallan esiintyvyys on tarkastelujaksolla ollut selvästi vähäisintä, vaihdellen yhden ja kahden prosentin välillä vuosina 2013–2021 ja 2023, kun taas tätä nuoremmissa ikäryhmissä vastaavat osuudet ovat olleet 5–7 prosenttia vastaajista. Tulokset korostavat havaintoa, että fyysisen väkivallan uhriksi joutuminen painottuu nuorimpiin ikäryhmiin sekä kyselylähteiden että poliisin tietoon tulleen rikollisuuden osalta (ks. Näsi & Danielsson 2020). Vuoden

2023 osalta 15–34 ja 35–54 ikäryhmien välinen ero oli pieni, mutta kasvoi hieman vuodesta 2021, jolloin ikäryhmien osuudet olivat lähes samat.

Kuvio 6. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet vuosina 2013–2021 ja 2023 ikäryhmittäin (% ikäryhmästä).

Tapahtumapaikka. Väkivallan kokeminen liittyy tyypillisesti tietynlaisiin paikkoihin tai tilanteisiin, joissa on kohonnut väkivallan riski. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi työpaikat, joissa kohdataan väkivaltaisesti käyttäytyviä asiakkaita, sekä sellaiset baarit ja ravintolat ympäristöineen, joissa on alkoholihumalasta johtuva kohonnut riski kohdata väkivaltaa. Parisuhteeseen liittyvä tai tuttavien keskeinen väkivalta tapahtuu usein uhrin kotona tai muussa yksityisasunnossa.

Työpaikallaan tai työtehtävissään henkilöiden välistä uhkailua tai fyysistä väkivaltaa oli kokenut lähes viisi prosenttia 15–74-vuotiaista (Taulukko 3; kaikki tekemuodot otettu huomioon, ks. Kuvio 3). Naiset olivat kohdanneet työssään väkivaltaa tai uhkailua miehiä yleisemmin. Ero juontuu todennäköisimmin sukupuolten erilaisesta sijoittumisesta työmarkkinoille: naiset työskentelevät miehiä useammin terveys- ja sosiaalipalvelualueilla, joissa on kohonnut riski kohdata väkivaltaa tai uhkailua asiakkaiden tai potilaiden

taholta (Työturvallisuuskeskus 2010)². Erityisen yleistä työpaikalla koettu väkivalta oli 34–54-vuotiaiden naisten keskuudessa, joista lähes 10 prosenttia oli vuoden aikana kokenut työtehtävissään uhkailua tai fyysistä väkivaltaa. Samassa ikäryhmässä miesten työpaikalla kokeman uhkailun ja väkivallan esiintyvyys oli noin kuusi prosenttiyksikköä matalampi.

Taulukko 3. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Sukupuoli			Ikä			
	Kaikki	Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Työpaikalla tai työtehtävissä	4,7	3,2	6,2	4	6,1	6,9	2,1
Ravintolassa tai kahvilassa (asiakkaana)	2,9	3,2	2,7	7,0	5,4	2,2	0,5
Julkisella paikalla	4,4	4,9	3,8	7,6	5,9	4,7	1,7
Omassa asunnossa	4,4	2,5	6,4	6,9	6,4	4,6	2,2
Toisen henkilön asunnossa	1,8	1,2	2,4	5,5	2,8	1,1	0,4
Muissa paikoissa	2,4	2,4	2,4	5,8	3,4	2,3	0,5

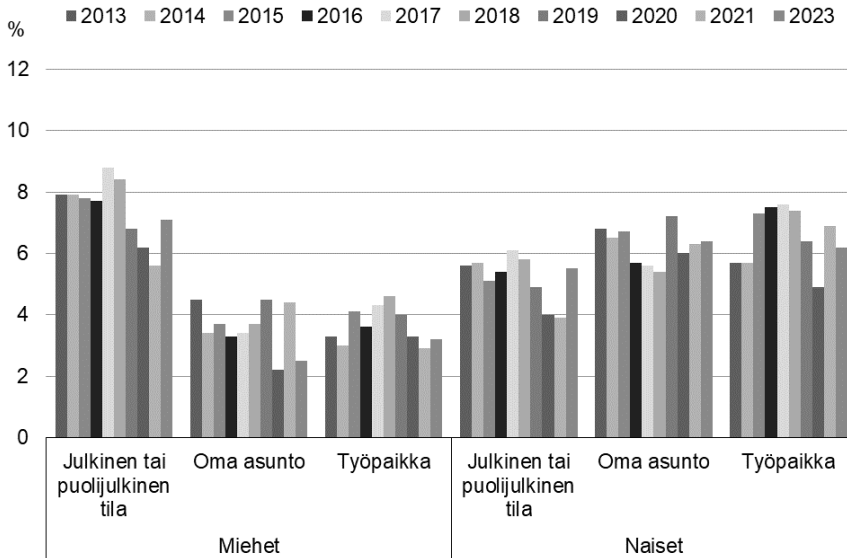
Miehet joutuivat naisia useammin uhkailun tai väkivallan kohteeksi ravintoloissa tai baareissa. Julkisella paikalla tapahtuneen uhkailun ja väkivallan osalta miesten ja naisten välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä, vaikka ero sukupuolien välillä onkin kaventunut vuoteen 2021 verrattuna. Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvat eivät juuri kohdanneet väkivaltaisia tilanteita julkisilla paikoilla tai ravintoloissa, mikä heijastanee myös erilaisia vapaa-ajan viettämiseen liittyviä rutiinitoimintoja.

Yksityisasunnoissa uhkailu- ja väkivaltatilanteet kohdistuivat yleisemmin naisiin. Ikäryhmittäin tarkasteltuna eniten uhkailua tai väkivaltaa omassa kodissaan kokivat nuoret. 15–24-vuotiaista naisista 11 prosenttia oli kokenut uhkailua tai väkivaltaa omassa asunnossa viimeisen vuoden aikana. Miehillä uhkailua ja väkivaltaa kokeneiden osuus samassa ikäryhmässä oli alle kolme prosenttia.

Seuraavassa tarkastelun kohteena on väkivallan tai uhkailun tapahtumapaikkaa koskeva kehitys vuosina 2013–2021 ja 2023. Tarkastelu on rajattu yleisempiin tapahtumapaikkoihin siten, että julkinen paikka ja ravintolat, baarit ja kahvilat on yhdistetty yhdeksi luokaksi (julkinen tai puolijulkinen

2 Joillakin miesvaltaisilla aloilla, kuten vartiointialalla ja poliisissa, riski joutua väkivallan uhriksi on huomattavan korkea. Näiden alojen riskialttuus ei kuitenkaan näy väestötason tarkasteluissa, koska alalla työskentelevien henkilöiden lukumäärä on huomattavasti pienempi kuin sosiaali- ja terveysalalla.

tila). Tulokset on esitetty oheisessa kuviossa (Kuvio 7) sukupuolen mukaan eriteltyinä.

Kuvio 7. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan ja sukupuolen mukaan vuosina 2013–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista miehistä ja naisista).

Miesten omassa asunnossa kokeman väkivallan tai sen uhan osalta palattiin vuoden 2020 tasolle, mikä on kiinnostavaa, koska kyseisen vuoden matala esiintyvyys arvioitiin koronavuodesta johtuvaksi poikkeukseksi. Miesten julkisessa tai puolijulkisessa tilassa koetut uhkailu- ja väkivaltatilanteet kuitenkin lisääntyivät jonkin verran vuoteen 2021 nähden, nousten lähemmäksi 2010-luvun alun lukemia.

Myös naisten julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa kokema väkivalta oli selkeästi edellisvuosia korkeammalla tasolla vuonna 2023. Naisten työtehtävissään kohtaamat väkivallanteot laskivat vuosina 2019 ja 2020 mutta vuosina 2021 ja 2023 ne näyttävät palanneet aiempien vuosien tasolle. Omassa asunnossa koetun väkivallan suhteen tilanne näyttää naisten osalta pysyneen melko samana kuin vuonna 2021.

Miehillä julkinen tai puolijulkinen tila on pitkään ollut yleisin väkivallan ja uhkailun tapahtumapaikka, kun taas naisilla kyseisten tilanteiden tapahtumapaikat ovat jakautuneet tasaisemmin. Vuonna 2023 naisten julkisessa tai puolijulkisessa tilassa koettu väkivalta lisääntyi edellisiin mittauskertoihin verrattuna, lähentyen omassa asunnossa tai työpaikalla koetun väkivallan osuutta.

Uhkailun tai väkivallan tekijä. Väkivaltatilanteita voidaan kuviota myös uhrin ja tekijän suhteen mukaan. Tässä tutkimuksessa tekijätahot on jaettu kolmeen luokkaan: entisiin tai nykyisiin puolisoihin tai seurustelukumppaneihin, muihin uhrille lähemmin tuttuihin henkilöihin sekä tuntemattomiin ja puolittuihin (Taulukko 4).

Sekä miehet että naiset olivat kokeneet niin uhkailua kuin fyysistäkin väkivaltaa yleisimmin tuntemattomien tai puolittujen tekijöiden taholta: noin joka kymmenes vastaaja ilmoitti joutuneensa jonkin kyselyssä tarkasteltavan teon kohteeksi tuntemattoman tai puolittujen tekijän taholta. Yleisimmin kyseessä olivat uhkailutilanteet, tai tilanteet, jotka sisälsivät tönimistä tai muuta verraten lievää väkivaltaa.

Parisuhdekumppanin tekemän väkivallan tai uhkailun osalta naiset olivat kokeneet miehiä useammin fyysistä väkivaltaa tai väkivallalla uhkaamista. Vakavammassa fyysisessä väkivallassa miesten ja naisten välillä ei kuitenkaan ollut eroa. Sukupuolten väliset erot näkyivät seksuaalisen väkivallan, uhkailun ja lievemmän väkivallan osalta. Miehistä reilu prosentti ja naisista 4 prosenttia ilmoitti kokeneensa tyrkkimistä tai tönimistä parisuhdekumppanin taholta. Parisuhdeväkivallan eri muotoja kokeneiden osuus oli melko samalla tasolla kuin edellisenä vuotena (Kolttola ja Näsi 2022). Tulokset ovat linjassa aiempien vuosien mittaustulosten kanssa.

Taulukko 4. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen sekä tekijän ja uhrin suhteen mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista)

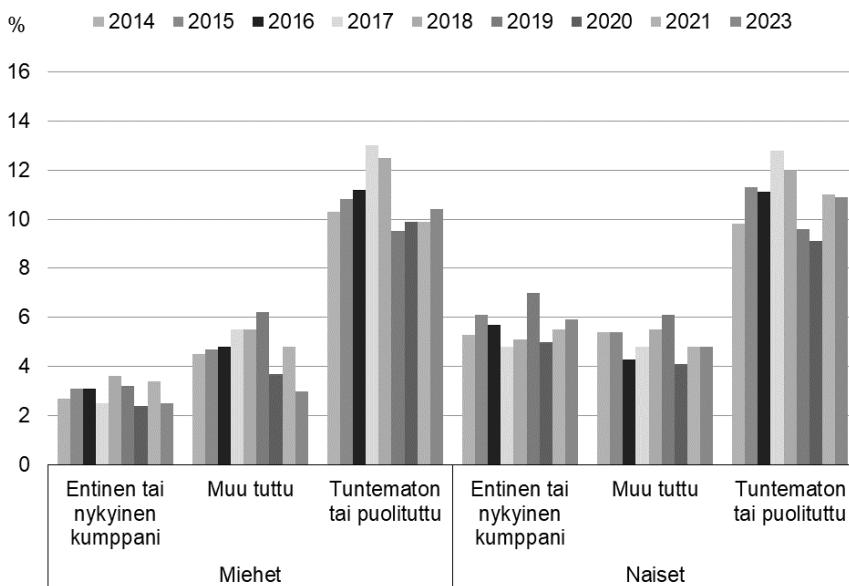
	Entinen tai nykyinen puoliso tai seurustelukumppani		Muu uhrin lähemmin tuntema henkilö ¹		Tuntematon tai puolittu ²	
	Mies	Nainen	Mies	Nainen	Mies	Nainen
Väkivallalla uhkaaminen	0,6	2,4	1,2	1,9	7,2	7,9
Liikkumisen estäminen, tarttuminen, töniminen	1,3	3,9	1,6	2,6	5,4	6,1
Vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	1,4	2	1,3	2,1	2,6	3,2
Fyysinen väkivalta yhteensä	2,0	4,3	2,2	3,6	6,1	6,9
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	0,3	1,6	0,2	0,6	0,2	1,2
Kaikki tekemuodot yhteensä	2,5	5,9	3,0	4,8	10,4	10,9

¹ Veli, sisko, isä, äiti, lapsi, ystävä, tuttava tai työtoveri.

² Uhrin satunnaisesti kohtaama henkilö, työssä kohtaama asiakas, potilas tai vastaava.

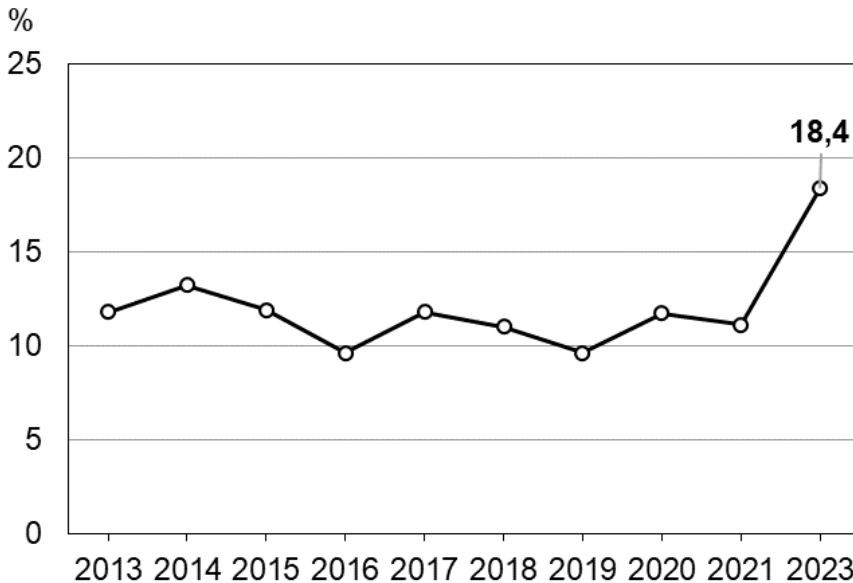
Taulukossa esiintyviä eri tekotyyppien lukuja ei voi laskea yhteen, koska sama vastaaja on voinut kokea sekä uhkaamista että fyysistä väkivaltaa. Kohta ”fyysinen väkivalta yhteensä” käsittää vastaajat, jotka ilmoittivat kokeneensa mitä tahansa fyysistä väkivaltaa, pois lukien seksuaalinen väkivalta.

Kuviossa 8 on tarkasteltu eri uhkailun ja väkivallan kokemista (sisältäen uhkailun, kaikki fyysisen väkivallan muodot sekä seksuaalisen väkivallan) tekijän sekä uhrin sukupuolen mukaan vuosina 2014–2021 ja 2023. Vuosien 2014–2018 aikana tuntemattoman tekijän tekemä väkivalta ja uhkailu lisääntyivät sekä miesten että naisten osalta, mutta vuosina 2019–2020 näiden uhrin kokemusten yleisyys oli edellisvuosia matalammalla tasolla. Naisten osalta muutokset olivat varsin maltilliset verrattuna vuoteen 2021, mutta miesten osalta väkivalta entisen tai nykyisen kumppanin ja muun tutun osalta laski kahden vuoden takaiseen mittaukseen verrattuna.

Kuvio 8. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet tekijän ja uhrin suhteen sekä sukupuolen mukaan vuosina 2014–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista miehistä ja naisista).

Poliisille ilmoittaminen. Uhritutkimusten keskeisiä tavoitteita on mitata myös sellaista rikollisuutta, joka ei tule poliisiin tietoon. Tiedustelemalla vastaajilta, onko heidän kokemansa teko tullut poliisiin tietoon, voidaan tarkastella sekä piilorikollisuuden yleisyyttä että kansalaisten alttiutta ilmoittaa kokemiaan tekoja poliisille. Vuosien 2013–2021 ja 2023 kyselyissä vastaajilta on tiedusteltu uhrikokemuksien yhteydessä, olivatko he itse tai joku heidän kotitaloudestaan kuluneen vuoden aikana ilmoittaneet vastaajaan kohdistuneesta uhkailusta tai väkivallasta Suomen poliisille.

Kuvio 9. Poliisiin tietoon tulleiden tekojen osuus vähintään läimäisyn käsittävästä fyysisestä väkivallasta vuosina 2013–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista väkivaltaa kokeneista).

Vuosina 2013–2021 vähintään läimäisyn käsittävää fyysistä väkivaltaa kokeneista noin 10–13 prosenttia ilmoitti teosta poliisille, kun vuonna 2023 ilmoittaneiden osuus nousi selvästi 18,4 prosenttiin (Kuvio 9). Kuvion ulkopuolelta voidaan myös todeta, että, vähintään läimäisyn käsittävää väkivaltaa kokeneista miehistä 22,8 prosenttia ilmoitti tapauksesta poliisille, kun naisista vastaava osuus oli 15,2 prosenttia. Ero vuoteen 2021 on varsin selkeä – tuolloin miehistä 16 prosenttia ilmoitti väkivallasta poliisille, ja naisista ainoastaan 7 prosenttia. Kaikkiaan on kuitenkin huomattava, että poliisiin tietoon tulemista koskevat havaintomäärät ovat varsin pieniä: vuonna 2023 noin 2 prosenttia koko vastaajamäärästä oli ilmoittanut uhrikokemuksestaan poliisille.

3. Rikollisuuden pelko

Väkivaltakokemusten ohella Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa tarkastellaan vastaajien pelkoa joutua väkivallan tai muun rikoksen uhriksi erilaisissa tilanteissa sekä liikkumisen välttämistä paikoissa, jotka vastaajat kokevat uhkaaviksi. Vastaajilta kysyttiin, olivatko he viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi liikkueensa iltaisin kodin ulkopuolella, ollessaan töissä tai suorittaessaan työtehtävää tai jonkin perheenjäsenen taholta. Kysymykset kartoittavat pelkoa katu-, työ- sekä perheväkivallan uhriksi joutumisesta. Lisäksi kysytään, onko vastaajan asuinalueen lähistöllä, noin kilometrin säteellä, paikka, jota vastaaja välttää väkivallan uhan vuoksi. Vuodesta 2018 alkaen on esitetty kysymys myös pelosta joutua verkkorikoksen uhriksi. Verkkorikoksen uhriksi joutuminen olikin yleisin kaikista rikospeloista. Vuonna 2023 47 % prosenttia vastaajista raportoi pelänneensä verkkorikoksen uhriksi joutumista vähintään kerran kuluneen vuoden aikana.

Rikollisuuden pelko. Pelkääminen kodin ulkopuolella iltaisin (ns. katu-väkivallan pelko). Vuoden 2023 kyselyssä 31 prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä kodin ulkopuolella iltaisin tapahtuvaa väkivaltaa ainakin kerran kuluneen vuoden aikana – naisista 39 prosenttia ja miehistä 23 prosenttia (Taulukko 5). 15–24-vuotiaista ja 25–34-vuotiaista noin 47 prosenttia oli pelännyt katuväkivaltaa vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Vanhemmissa ikäryhmissä pelko väkivallan uhriksi joutumisesta kodin ulkopuolella oli vähäisempää. Vanhimmassa ikäryhmässä oli kuitenkin enemmän vastaajia, jotka eivät liikkuneet lainkaan kodin ulkopuolella iltaisin, joko väkivallan pelon takia tai muusta syystä.

Vuoteen 2021 verrattuna vähintään kerran vuodessa väkivaltaa pelänneiden osuus kasvoi kaikissa muissa luokissa paitsi 15–24-vuotiaissa. Selkein ero on 25–34-vuotiaissa, joista 39,8 % ilmoitti pelänneensä väkivaltaa vuonna 2021, kun vuonna 2023 osuus oli 46,8 % (ks. Koltola & Näsi 2022).

Taulukko 5. Kodin ulkopuolella tapahtuvaa väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	30,8	22,7	38,9	46,7	46,8	30,7	15,2
Ei liiku iltaisin kodin ulkopuolella pelon vuoksi	2,0	0,9	3,1	2,1	1,6	1,6	2,5
Ei liiku iltaisin kodin ulkopuolella muusta syystä	5,0	2,3	7,7	1,9	2,4	4,3	8,5

Vastaajista 15 prosenttia ilmoitti pelänneensä väkivallan kohteeksi joutumista työpaikalla tai työtehtävissä (Taulukko 6). Laskettaessa osuus vain niiden joukosta, jotka olivat kyselyn toteutushetkellä työelämässä, työpaikkaväkivaltaa pelänneiden osuus oli 20 prosenttia. Naisista 21 prosenttia oli ainakin kerran vuoden aikana pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi työtehtävissään, miehistä yhdeksän prosenttia. Kun vastaavat osuudet lasketaan vain työelämässä olevien keskuudesta, oli naisista 30 prosenttia pelännyt työpaikkaväkivaltaa ainakin kerran vuoden aikana ja miehistä 11 prosenttia. Naisista suurempi osa ei kyselyn toteutushetkellä ollut lainkaan työelämässä. Ikäryhmittäisen tarkastelun perusteella selviää, että työpaikalla kohdattua väkivaltaa pelättiin eniten 25–34-vuotiaiden vastaajien keskuudessa. Suurinta pelko oli 15–24-vuotiaista työelämässä olevista naisten kohdalla, joista noin puolet ilmoitti pelänneensä vuoden aikana työpaikalla tapahtuvaa väkivaltaa. Työpaikalla väkivaltaa pelänneitä miehiä oli vastaavassa ikäryhmässä alle 15 prosenttia.

Taulukko 6. Työpaikalla tai työtehtävissä väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	15,1	8,8	21,4	16,2	23	18,6	6,7
Ei työelämässä	11,7	8,1	15,3	9,4	3,2	4	25

Perheväkivalta. Perheväkivallan pelkoa mitattiin kysymällä, oliko vastaaja pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi jonkun perheenjäsenen taholta. Tekijä saattoi siis olla esimerkiksi vastaajan puoliso, vanhempi, sisar tai lapsi. Pelko joutua perheväkivallan uhriksi oli tarkastelluista väkivallan muodoista kaikkein vähäisintä – kaikkiaan alle 5 prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä perheenjäsenen tekemää väkivaltaa kuluneen vuoden aikana (Taulukko 7). Miehistä kolme prosenttia oli pelännyt joutuvansa väkivallan uhriksi jonkun perheenjäsenen taholta, kun naisten osalla vastaava osuus oli alle seitsemän. Perheväkivallan pelko oli verraten tasaista kaikissa ikäryhmissä, mutta kuitenkin vähäisintä vanhimmissa ikäryhmissä.

Taulukko 7. Perheenjäsenen tekemää väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15-74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15-24	25-34	35-54	55-74
Vähintään kerran vuodessa	4,8	2,9	6,7	7,5	5,9	4,7	3,1
Ei perhettä	1,8	1,7	1,8	0,2	0,3	1,3	3,7

Avoliitossa tai seurustelusuhteessa olevista kuusi prosenttia oli pelännyt väkivaltaa ainakin kerran kuluneen vuoden aikana jonkun perheenjäsenen taholta. Avoliitoissa tai seurustelusuhteessa elävät eivät eronneet perheväkivallan pelon suhteen vastaajista, jotka eivät olleet lainkaan parisuhteessa. Avio- tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat erosivat tilastollisesti merkittävästi muista. Heistä kolme prosenttia oli pelännyt perheenjäsenen tekemään väkivaltaa.

Verkkorikollisuus. Vuodesta 2018 alkaen tutkimuksessa on ollut kysymys myös verkkorikollisuuden pelosta. Kysymyksessä verkkorikollisuudella tarkoitetaan verkkourkintaa tai tietokoneeseen asennettua haittaohjelmaa. Vuonna 2023 kaikkiaan 47 prosenttia ilmoitti pelänneensä tällaisen verkkorikoksen kohteeksi joutumista vähintään kerran vuoden aikana (Taulukko 8). Osuus on siis selkeästi korkeampi kuin muussa rikollisuuden pelossa. Verkkorikollisuutta pelänneiden osuus on myös kasvanut aikaisempina vuosina, mutta laski nyt ensimmäistä kertaa vuoden 2021 lukemista, jolloin 59 % ilmoitti pelkäävänsä vähintään kerran vuodessa. Vuonna 2023 havaitaan myös selkeä ero sukupuolten välillä, toisin kuin aikaisemmilla mitauskerroilla. Myös ikäryhmittäisessä tarkastelussa on aiempaa suurempia eroja, ja verkkorikollisuutta pelätään vähiten nuorimmassa ja vanhimmassa ikäryhmässä.

Taulukko 8. Verkkorikollisuutta pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

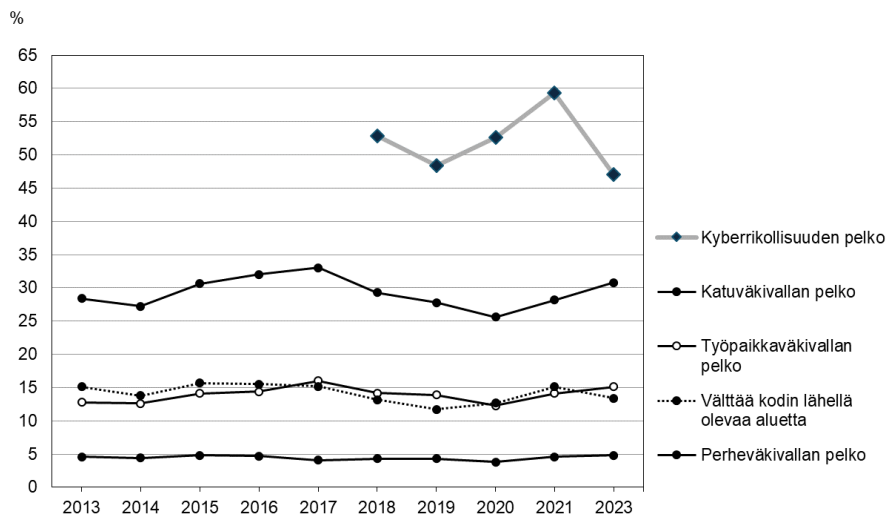
	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Vähintään kerran vuodessa	47,1	43,5	50,6	39,4	53,1	51,7	42,9
Ei käytä internetiä/ ei tietokonetta	0,5	0,6	0,9	0,0	0,0	0	1,6

Välttämiskäyttäytyminen. Edellä todettiin, että naiset pelkäsivät miehiä useammin joutuvansa väkivallan kohteeksi eri paikoissa. Naiset myös välttivät miehiä useammin kodin lähellä olevia, turvattomiksi kokemiaan alueita (Taulukko 9). Naisista kaikkiaan 17 prosenttia ilmoitti, että heidän kotinsa lähellä on ainakin yksi alue, jota he välttävät väkivallan uhan vuoksi. Miehillä osuus oli kymmenen prosenttia. Kaikkiaan 13 prosenttia vastaajista ilmoitti välttävänsä jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi. Sukupuolikohtaiset osuudet ovat hyvin samankaltaisia kuin vuoden 2021 tutkimuksessa, eikä merkittäviä muutoksia ole havaittavissa (Kolttola & Näsi 2022).

Taulukko 9. Vastaajan kodin lähistöllä alue, jota välttää väkivallan uhan vuoksi sukupuolen ja iän perusteella vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä			
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74
Yksi paikka	9,5	6,9	12,2	13,0	12,4	8,9	7,1
Useampi paikka	3,9	2,8	5,1	5,3	5,2	3,9	2,7
Vähintään yksi paikka	13,4	9,7	17,3	18,3	17,6	12,8	9,8

Kuviossa 10 on tarkasteltu eri paikkoja koskevan väkivallan pelon, kyberrikollisuuden pelon, sekä välttämiskäyttäytymisen kehitystä vuosina 2013–2021 ja 2023. Tarkastelun perusteella havaitaan, että perheväkivaltaa pelänneiden osuudessa ei ole tapahtunut muutosta tarkastelujaksolla, osuuden pysyessä noin viiden prosentin tasolla. Myös työpaikalla tapahtuvan väkivallan pelko on pysynyt vakaana koko tarkastelujakson ajan. Katuväkivallan pelko on lisääntynyt vuosina 2021 ja 2023, palaten lähelle 2010-luvun puolivälin lukemia. Verkkorikollisuuden osalta tietoa on kerätty vasta vuodesta 2018, mutta parin vuoden kasvun jälkeen verkkorikollisuuden pelkoa raportoitii vähemmän kuin kertaakaan aikaisemmin. On mielenkiintoista seurata, että miten tämän trendin osalta tilanne kehittyy hieman pidemmässä aikaikkunassa.

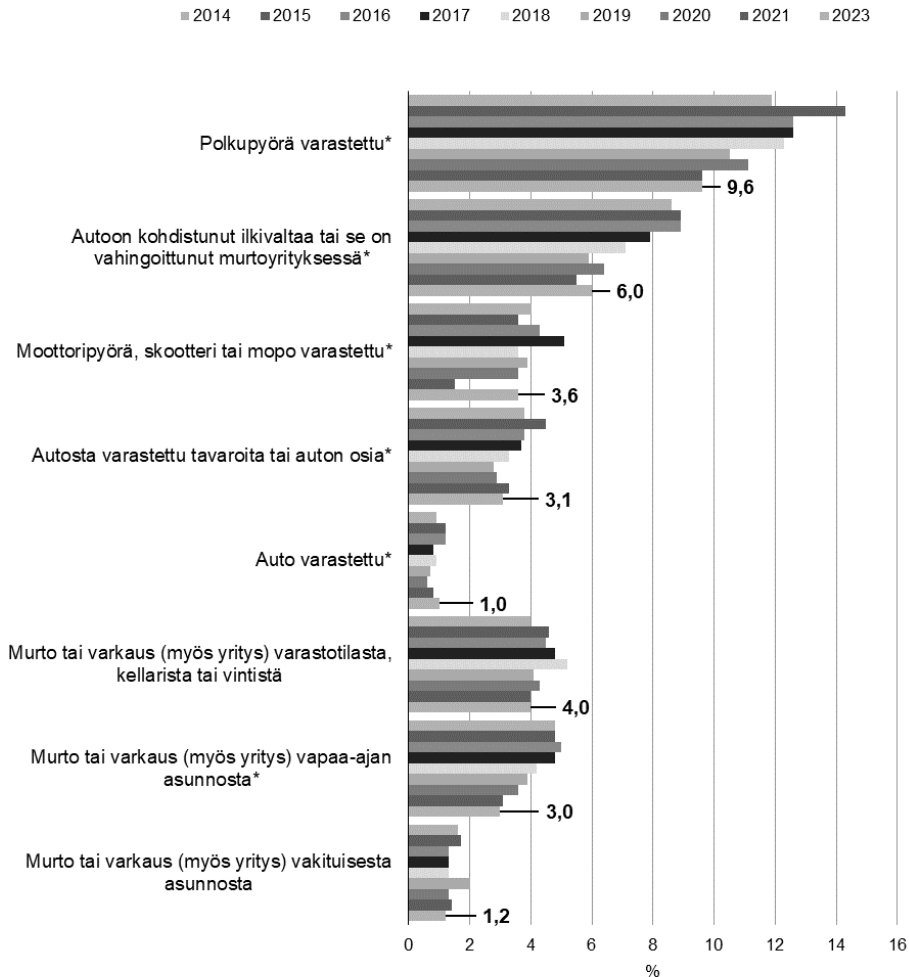
Kuvio 10. Katu-, työpaikka-, tai perheväkivaltaa ja kyberrikollisuutta pelänneet sekä kodin lähellä olevaa aluetta välttäneet vuosina 2013–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista).

4. Omaisuusrikokset

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten yleistä on joutua omaisuusrikosten kohteeksi. Kyselylomakkeella lueteltiin joukko tyypillisiä yksityishenkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvia rikoksia. Seuraavassa tarkastelu on jaettu sen mukaan, olivatko teot kohdistuneet vastaajan kotitalouteen vai vastaajan henkilökohtaiseen omaisuuteen.

Kotitalouteen kohdistuneet teot 2014–2021³ ja 2023. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, oliko hän tai joku muu hänen kotitalouteensa kuuluva joutunut eräiden omaisuuteen kohdistuvien rikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaajalta tiedusteltiin myös, oliko hänellä tai jollain hänen kotitalouteensa kuuluvalla käytössään auto, moottoripyörä, skootteri, mopo, polkupyörä tai vapaa-ajan asunto. Tällaiseen omaisuuteen liittyvien omaisuusrikosten yleisyys on ilmoitettu vain siinä joukossa, joilla kyseinen liikenneväline tai asunto oli käytössään. Näin laskettu tekojen yleisyys teko-tyypeittäin on esitetty Kuviossa 11.

3 Kotitalouteen kohdistuneiden tekojen osalta ei esitetä aikasarjatietoja vuosilta 2012–2013, koska tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia vuodesta 2014 alkaen kerättyihin tietoihin. Edellä mainitun muutoksen lisäksi rikosten yleisyyden laskentatapaan on tehty tarkistuksia vuonna 2017, minkä vuoksi tässä esittävät tiedot voivat poiketa tätä aikaisemmin julkaistuista raporteista.

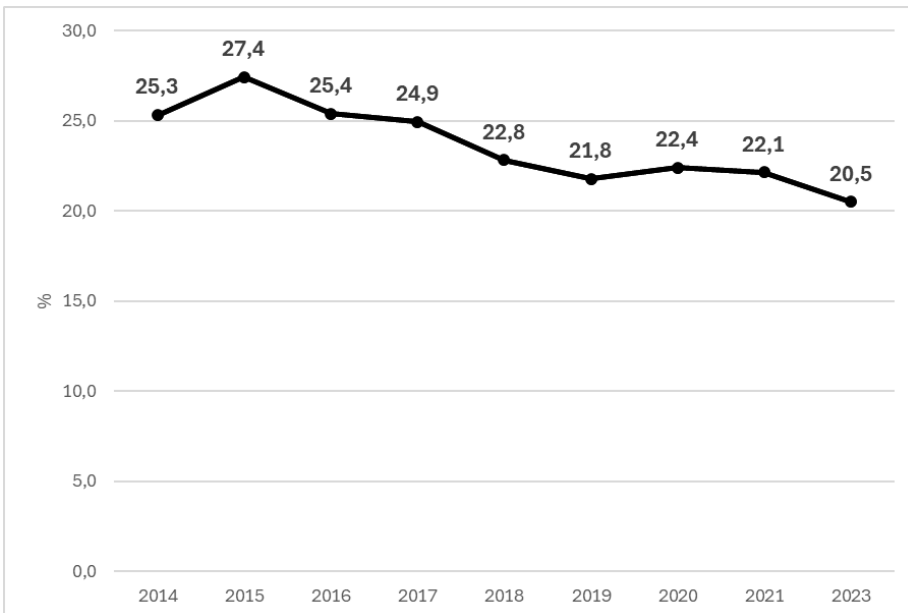
Kuvio 11. Omaisuusrikoksen kohteeksi vuoden aikana joutuneet kotitaloudet rikoksen tekotyypin mukaan vuosina 2014–2021 ja 2023 (% kotitalouksista; vuoden 2023 tieto merkitty myös numeroin). *Osuus laskettu vain siinä joukossa, jolla ko. omaisuus ollut käytössään.

Polkupyörän varkaus oli yleisin kyselyssä tarkastelluista omaisuusrikoksista. Pyörävarkaudesta ilmoittaneiden kotitalouksien osuus oli vuoden 2023 kyselyssä 10 prosenttia pyörän omistavista kotitalouksista. Osuus on yli neljä prosenttiyksikköä alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2015, jolloin pyörävarkauksien määrä oli korkeimmillaan. Kaikkiaan kyselyjärjestelmän tiedot ovat näyttäneet melko yhdenmukaisilta vakuutusyhtiöille ja poliisille ilmoitettujen polkupyörävarkauksien kehityksen kanssa: polkupyörävarkauudet ovat lisääntyneet viime vuosikymmenen vaihteesta, mutta pysyneet

sen jälkeen suhteellisen vakaana, lukuun ottamatta vuosia 2015 ja 2020, jolloin pyörävarkaudet näyttävät lisääntyneen (Finanssiala ry 2022).

Autoon kohdistunut vahingonteko oli toiseksi yleisin kulkuvälineeseen kohdistunut omaisuusrikos: kuusi prosenttia auton omistavista kotitalouksista ilmoitti taloutensa käytössä olevaan autoon kohdistuneesta vahingontesta. Osuus on laskenut viiden vuoden takaisesta tasosta yli kolme prosenttiyksikköä. Tavaroiden varastamisesta autosta ilmoitti kolme prosenttia kotitalouksista, mutta varsinaisen autovarkauden kohteeksi oli kuitenkin joutunut vain yksi prosentti auton omistavasta kotitaloudesta. Suhteessa tätä hieman yleisempi oli moottoripyörän, mopon tai skootterin varkaus, josta ilmoitti neljä prosenttia kyseisen kulkuneuvon omistavista talouksista. Vuonna 2023 kyseisen varkauden uhriksi joutuneiden osuus lisääntyi vuoteen 2021 verrattuna, jolloin uhriksi joutuneita oli poikkeuksellisen vähän.

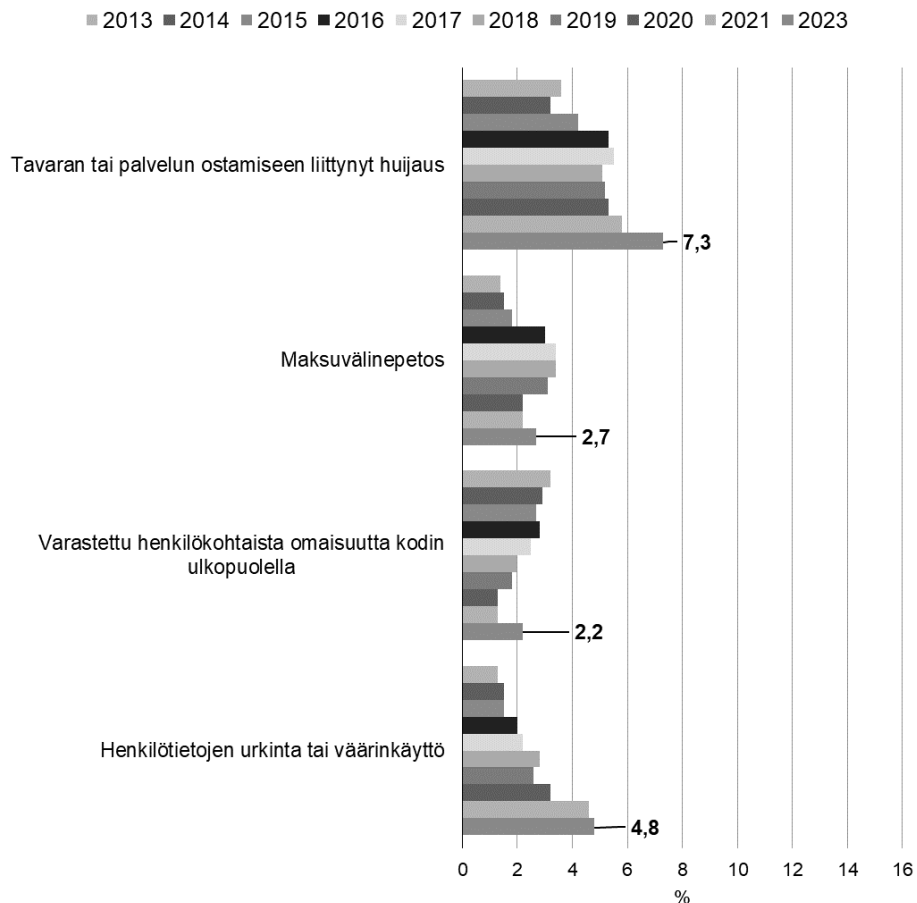
Asuin- ja vapaa-ajan rakennusten osalta yleisimmät rikokset olivat asunnon varastotilasta varastaminen sekä vapaa-ajan asunnosta varastaminen tai varastamisen yritys, joista ilmoitti 3–4 prosenttia kotitalouksista. Vakituisen asuntoon kohdistuneesta varkaudesta tai varkauden yrityksestä ilmoitti noin yksi prosentti talouksista. Nämä osuudet olivat verrattain samalla tasolla kuin aikaisemmissa kyselyissä. Vapaa-ajan asuntoihin kohdistuvat varkaudet sen sijaan ovat olleet laskusuunnassa vuodesta 2015 lähtien, ja lasku jatkui edelleen vuonna 2023.

Kuvio 12. Omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet kotitaloudet, % kotitalouksista 2014–2021 ja 2023.

Kuviossa 12 on tarkasteltu omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneiden kotitalouksien osuutta vuosien 2014 ja 2021 välillä. Kuviosta havaitaan, että omaisuusrikosten uhriksi joutuneiden kotitalouksien osuus on laskenut selvästi vuoden 2015 *jälkeen*.

Henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneet teot. Kotitalouteen tai sen jäseniin kohdistuneiden omaisuusrikosten lisäksi vastaajalta tiedusteltiin, oliko hän joutunut henkilökohtaisesti omaisuusrikosten kohteeksi. Kuviossa 13 on esitetty henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneiden tekojen kohteeksi joutumisen yleisyys vuosina 2013–2021 ja 2023.

Kuvio 13. Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet rikoksen tyyppin mukaan vuosina 2013–2021 ja 2023 (% 15–74-vuotiaista, vuoden 2023 tieto merkitty myös numeroin).

Henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvien rikosten esiintyvyydessä tapahtui hieman muutoksia. Vuonna 2023 tavaran tai palvelun ostamiseen liittyvien huijauksien määrä kasvoi melko selvästi vuoteen 2021 verrattuna (5,8 % vuonna 2021). Myös kodin ulkopuolella tapahtuneet henkilökohtaisen omaisuuden varkaudet lisääntyivät jonkin verran (1,3 % vuonna 2021). Sen sijaan maksuvälinepetosten osalta ei havaita juurikaan muutoksia vuoteen 2021 verrattuna, kuten ei myöskään henkilötietojen urkinnan ja väärinkäytön osalta. Jälkimmäinen pysyi vuoden 2021 tavoin korkeammalla tasolla aikasarjan muihin vuosiin nähden.

Havainto tavaran tai palvelun ostamiseen liittyvien huijauksien kasvusta vastaa keskeisiltä osin poliisin tietoon tulleen petosrikollisuuden kehitystä viime vuosina, minkä katsotaan liittyvän verkkokaupan, erityisesti verkossa tapahtuvan vertaiskaupan lisääntymiseen (Danielsson 2020). Kodin ulkopuolella tapahtuneen irtaimen omaisuuden kohdistuneen varkauden (kuten lompakon, luottokortin tai matkapuhelimen varkaus) kohteeksi joutuneita vastaajia oli enemmän kuin vuonna 2021, mikä tarkoittaa vuonna 2013 alkaneen laskevan trendin päättymistä kyseisten rikosten osalta.

Taulukossa 10 henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvia rikoksia on tarkasteltu sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Tulokset osoittavat, aikaisempien vuosien tapaan, että miesten ja naisten väliset erot omaisuusrikosten kohteeksi joutumisessa ovat erittäin vähäisiä. Myöskään ikäryhmien väliset erot eivät ole kovinkaan suuria.

Taulukko 10. Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet rikosten tyyppin, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2023 (% 15–74-vuotiaista).

	Sukupuoli		Ikä			
	Mies	Nainen	15-24	25-34	35-54	55-74
Varastettu henkilökohtaista omaisuutta kodin ulkopuolella ¹	2,6	1,8	3,2	3	2,2	1,3
Tavaran tai palvelun ostamiseen liittynyt huijaus	8,1	6,5	6,6	9,6	9,2	4,7
Maksuvälinepetos ²	2,9	2,5	1,9	2,5	3,9	2
Henkilötietojen urkinta tai väärinkäyttö	5,1	4,5	2,4	5,8	5,5	4,7

¹ Esimerkiksi lompakko, luottokortti tai matkapuhelin

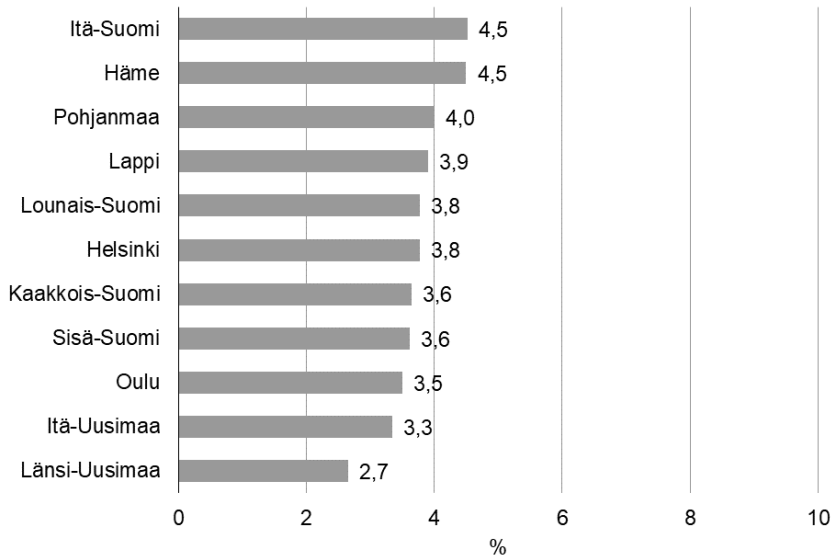
² Pankki- tai luottokorttia käytetty ilman lupaa tai tililtä on anastettu rahaa muulla tavoin

5. Alueelliset erot

Seuraavassa tarkastelussa ovat maantieteelliset erot väkivallan esiintyvyydessä vuosina 2018–2021 ja 2023. Estimaatit koskevat vuosien 2018, 2019, 2020, 2021 ja 2023 yhdistettyä aineistoa. Tarkastelussa on vamman aiheuttanut väkivalta, ts. väkivalta, josta on seurannut mustelma, haava, ruhje tai muu fyysinen vamma sekä omaa asuinalueita koskeva välttämiskäyttäytyminen. Maantieteellisenä jaotteluna on käytetty poliisilaitoskohtaista luokittelua. Poliisilaitosalueet noudattelevat maakuntarajoja, kuitenkin niin, että yksittäiset poliisilaitosalueet (pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta) muodostuvat useista maakunnista⁴. Tuloksinna on huomioitava, että Helsinki poikkeaa muista alueista siinä, että alue muodostuu kokonaisuudessaan kaupunkimaisesta ympäristöstä. Uudenmaan osalta huomionarvoista on, että Itä-Uudenmaan poliisilaitosalue ei vastaa vuonna 1997 lakkautettua Itä-Uudenmaan maakuntaa, vaan pitää sisällään myös Vantaan. Ahvenanmaata koskevia tietoja ei esitetä pienestä vastaajamäärästä johtuen.

Vammaan johtanut väkivalta. Vuosien 2018–2021 ja 2023 aikana fyysiseen vammaan johtaneen väkivallan yleisyys vaihteli 2,7 prosentin ja 4,5 prosentin välillä eri poliisilaitosalueilla (Kuvio 14). Vuosien 2023 ja 2021 välinen tarkastelu paljastaa, että vuonna 2023 fyysiseen vammaan johtaneen väkivallan yleisyys kasvoi seitsemällä poliisilaitosalueella, pois lukien Itä-Uusimaa, Oulu, Kaakkois-Suomi ja Pohjanmaa. Suurinta kasvu oli Lapin poliisialueella, jossa toisaalta raportoitiin vuonna 2021 vähiten vamman aiheuttanutta väkivaltaa. Aiempien vuosien perusteella alueiden vuosittainen vaihtelu vamman aiheuttaneen väkivallan osalta on kuitenkin tyypillistä. Vuonna 2023 fyysiseen vammaan johtanut väkivalta oli yleisintä Hämeen poliisilaitosalueella, jossa 5,3 prosenttia vastaajista raportoi uhriksi joutumisesta. Pienin osuus oli Itä-Uudellamaalla, jossa vamman aiheuttamasta väkivallasta raportoi 2,7 prosenttia.

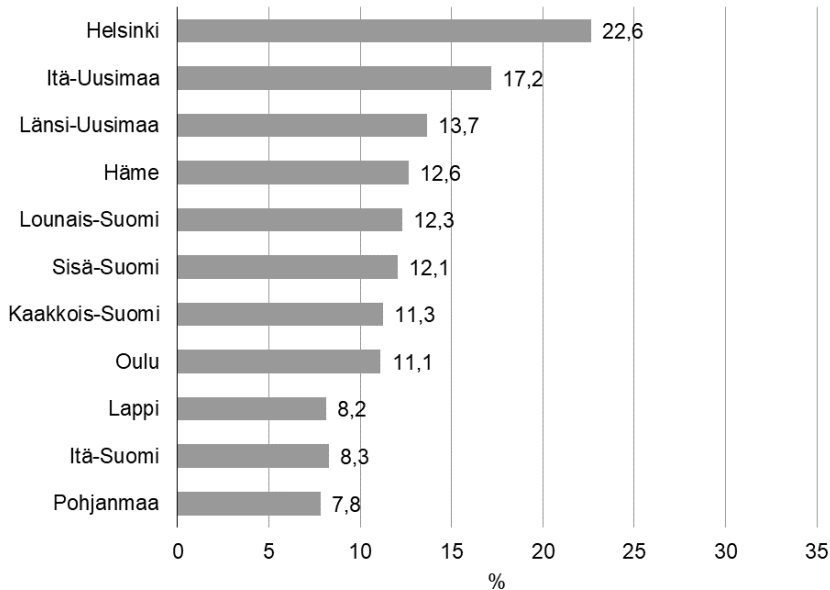
4 Oulun poliisilaitos: Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu; Pohjanmaa: Pohjanmaa, Keski- ja Etelä-Pohjanmaa; Sisä-Suomi: Keski-Suomi ja Pirkanmaa; Itä-Suomi: Pohjois-Karjala, Pohjois- ja Etelä-Savo; Häme: Kanta-Häme ja Päijät-Häme; Lounais-Suomi: Satakunta ja Varsinais-Suomi; Kaakkois-Suomi: Etelä-Karjala, Kymenlaakso.

Kuvio 14. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet poliisilaitosalueen mukaan vuosina 2018–2021 ja 2023 (keskiarvo, % 15–74-vuotiaista).

Poliisilaitosalueita koskevat tulokset poikkeavat joiltakin osin poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta. Vuosina 2018–2023 viranomaisten kirjainten pahoinpitelyrikosten taso oli selkeästi korkein Helsingissä: 8,6 pahoinpitelyrikosta 1 000 asukasta kohti, ja matalin, Kaakkois-Suomen, Hämeen, Länsi-Uudenmaan sekä Pohjanmaan poliisilaitosalueilla, 5,3–5,6 rikosta 1 000 asukasta kohti (Tilastokeskus 2024a; Tilastokeskus 2024b). Helsingin korkeaa tilastoitua rikostasoa voi selittää se, että Helsingin keskustassa, jossa väkivaltarikostasoa on tunnetusti hyvin korkea (Kivivuori ym. 2018, s. 113; Heiskanen & Roivainen 2005), sekä rikosten tekijät että uhrin voivat olla kotoisin muualta kuin Helsingistä. Uhritutkimuksen lukuja tulkittaessa taas on muistettava, että lomakkeella esitetty kysymys koskee missä tahansa ympäristössä tapahtunutta väkivaltaa, ei nimenomaisesti omissa tai lähikunnassa tapahtuneita tekoja.

Väkivallan pelko. Seuraavassa alueellisia eroja tarkastellaan väkivallan pelon suhteen, mittarina välttämiskäyttäytyminen (Kuvio 15). Kysymyksessä tarkastelun kohteena on se, välttääkö vastaaja oman kotinsa lähellä olevia paikkoja väkivallan pelon vuoksi. Näin ollen mittari kiinnittyy nimenomaisesti vastaajan omaan asuin ympäristöön.

Kuvio 15. Vastaajan kodin lähistöllä alue, jota välttää väkivallan uhan vuoksi poliisilaitoksen mukaan vuosina 2018–2021 ja 2023 (keskiarvo, % 15–74-vuotiaista).

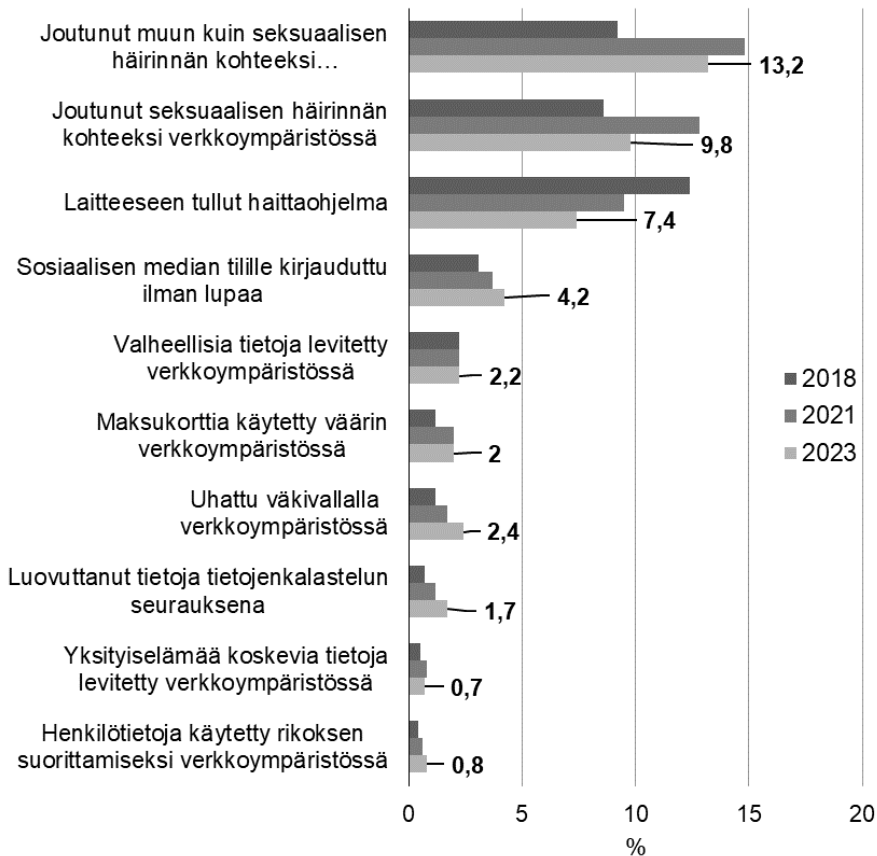
Vuosien 2018–2021 ja 2023 aikana 22,6 prosenttia helsinkiläisistä, 17,2 prosenttia Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella ja 13,7 prosenttia Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella asuvista vastaajista ilmoitti välttävänsä kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan pelon vuoksi (Kuvio 15). Helsingissä osuus oli selvästi korkeampi kuin millään muulla poliisilaitosalueella. Lapissa, Itä-Suomessa ja Pohjanmaalla välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden osuus oli kyselyn matalin, noin kahdeksan prosenttia vastaajista. Muiden poliisilaitosten alueille välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden vaihteli 11 ja 13 prosentin välillä.

Erojen tulkinnessa on huomioitava, että kaupunkimaisissa ympäristöissä välttämiskäyttäytymisen esiintyvyys on olennaisesti yleisempää (Kolttola & Näsi 2022), mikä saattaa selittää esimerkiksi Helsingin korkeaa tasoa. Välttämiskäyttäytymisestä raportoineiden osuus on aiemmissa tutkimuksissa ollut suurin nimenomaisesti pääkaupunkiseudulla, myös muihin kaupunkimaisiin kuntiin verrattuna. Tätä korostaa havainto siitä, että välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden osuus oli korkein Uudenmaan poliisilaitosalueilla.

6. Verkkorikollisuus

Vuoden 2023 Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa tarkasteltiin kolmatta kertaa verkkoympäristössä tapahtuneita rikoksia. Tarkastelu on ajankoh- taista, koska poliisin tilastoissa verkkoympäristössä tapahtuneet tai verk- koavusteiset rikokset ovat viime vuosina lisääntyneet olennaisesti (Näsi 2023). Mittausmenetelmä on valtaosin yhdenmukainen väkivalta- ja omai- suusrikoksia koskevien kysymysten suhteen. Lisäksi kyselyssä tarkasteltiin verkkorikollisuuden pelkoa, jonka tuloksista raportointiin Taulukossa 8.

Verkkorikosten yleisyys. Vastaajilta tiedusteltiin, olivatko he joutuneet eräiden nimenomaisesti verkkoympäristössä (ts. internetissä) tapahtuneiden rikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Kysytyt tekemuodot ja niiden yleisyys on esitetty vuosien 2018, 2021 ja 2023 osalta Kuviossa 16.

Kuvio 16. Verkkorikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana joutuneet vuosina 2018, 2021 ja 2023. Vuoden 2023 luku ilmoitettu myös numeroin (% 15-74 vuotiaista).

Kyselyssä yleisimmät verkkorikosten muodot vuonna 2023 olivat seksuaalinen sekä muu verkossa tapahtuva häirintä. Seksuaalista häirintää verkossa oli kokenut noin 10 prosenttia ja muuta häirintää noin 13 prosenttia vastaajista. Häirintäkokemusten jälkeen yleisimpiä verkkorikoksia olivat erilaiset laitteeseen tulleet haittaohjelmat. Yli seitsemän prosenttia ilmoitti joutuneensa haittaohjelman kohteeksi viimeisen vuoden aikana, mikä on vähemmän kuin vuosina 2021 ja 2018. Kuvion perusteella havaitaan, että verkon häirintäkokemuksista raportoitiin vuotta 2021 pienempi osuus vastaajista, ja myös haittaohjelman osalta uhrien osuus on laskenut aiempien vuosien tilanteisiin nähden. Harvinaisimpia tekoja olivat tietojen, esimerkiksi käyttäjätunnuksen, salasana tai maksukortin tietojen luovuttaminen tietojenkalastelun seurauksena, yksityiselämää koskevien tietojen levittäminen internetissä sekä henkilötietojen väärinkäyttö tarkoituksena rikoksen suorittaminen. Muutokset harvinaisempien tekojen osalta aiempiin vuosiin nähden ovat varsin maltillisia, mutta esimerkiksi väkivallalla uhkaamisen ja tietojenkalastelun osalta uhrikokemuksia raportoitiin enemmän.

Verkkorikosten yleisyys sukupuolen ja ikäryhmän mukaan Sukupuolittaisia eroja verkkorikosten uhriksi joutumisessa havaittiin vain muutaman tekotyypin osalta (Taulukko 11). Miehet olivat joutuneet naisia useammin haittaohjelman kohteeksi. Naiset olivat puolestaan joutuneet miehiä useammin verkossa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän ja muun häirinnän kohteeksi. Muiden harvinaisempien tekojen osalta ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja naisten ja miesten välillä. Näin ollen erot painottuvat erityisesti häirintäkokemuksiin.

Taulukko 11. Eräiden verkkorikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana joutuneet sukupuoli ja iän mukaan vuonna 2023 (%).

Tekomuoto	Sukupuoli		Ikä			
	Mies	Nainen	15-24	25-34	35-54	55-74
Muu häirintä	11,5	14,9	18,0	17,7	13,9	7,9
Seksuaalinen häirintä	7,1	12,5	22,9	13,9	7,5	3,9
Haittaohjelma	8,8	6,1	7,8	7,7	7,3	7,3
Some- tai s-postitilille kirjauduttu	4,1	4,3	7,1	5,8	3,3	2,9
Maksukorttipetos	2,1	2,0	1,4	2,2	2,9	1,4
Valheellisten tietojen levittäminen	2,3	2,0	6,4	2,2	1,9	0,5
Uhattu väkivallalla	3,0	1,8	6,9	4,3	1,6	0,3
Tietojenkalastelu	1,5	1,9	2,3	2,0	1,5	1,4
Yksityisten tietojen levittäminen	0,7	0,6	1,8	0,7	0,7	0,2
Henkilötietojen väärinkäyttö	0,7	0,9	0,9	1,1	0,8	0,6

7. Rikollisuuden ennaltaehkäisy

Kansallinen rikosuhritutkimus sisältää myös niin sanotun vaihtuvan osion, jossa kysytään vastaajilta jostain ajankohtaisesta rikollisuuteen liittyvästä aiheesta. Vuoden 2023 kyselyssä kartoitettiin vastaajien mielipiteitä siitä, mitkä olisivat parhaita tapoja ennaltaehkäistä rikollisuutta sekä omalla asuinalueella että yhteiskunnan tasolla. Lisäksi osiossa kysyttiin vastaajien näkemystä väkivaltatilanteen viimeaikaisesta kehityksestä Suomessa ja omalla asuinalueella.

Taulukossa 12 on esitetty kokemus väkivaltatilanteen kehittymisestä viime vuosien aikana. Kokonaisuudessaan kolme neljästä vastaajasta koki väkivallan lisääntyneen Suomessa viime vuosina. Noin 30 % kokee, että Suomessa väkivalta on lisääntynyt paljon, kun taas omalla asuinalueella vastaavaa kehitystä raportoivien prosenttiosuus on kolme. Suomessa jonkin verran pahentuneeksi väkivaltatilanteen kokee hieman yli 45 % ja omalla asuinalueella 15 %. Suurin osa vastaajista kokee väkivallan lisääntyneen Suomessa yleisemmällä tasolla, mutta omalla asuinalueilla kasvua ei koeta yhtä suuressa mittakaavassa. Oman asuinalueen väkivaltatilanteen koetaan pääsääntöisesti pysyneen ennallaan, tai tilanteen kehityksestä ei osata sanoa.

Taulukko 12. Kokemus väkivaltatilanteen kehityksestä viime vuosina (% 15–74-vuotiaista).

	Lisääntynyt paljon	Lisääntynyt jonkin verran	Pysynyt ennallaan	Vähentynyt jonkin verran	Vähentynyt paljon	En osaa sanoa
Onko väkivalta Suomessa mielestäsi viime vuosina:	29,8	46,4	11,2	2,3	0,3	10
Onko väkivalta <u>omalla asuinalueellasi</u> mielestäsi viime vuosina:	3,0	15,9	47,5	2,7	1,3	29,5

Sukupuolittaisessa tarkastelussa eroja havaittiin sellaisten henkilöiden osalta, jotka katsoivat väkivallan lisääntyneen paljon. Naisista 35 prosenttia katsoi väkivallan lisääntyneen paljon, kun miehissä vastaava osuus oli 25 prosenttia. Muuten osuudet jakautuivat tasaisemmin, mutta miehet raportoivat useammin tilanteen pysyneen ennallaan. Vanhimmassa ikäryhmässä katsottiin väkivallan lisääntyneen Suomessa. Noin 35 prosenttia 55–74-vuotiaista katsoi väkivaltatilanteen lisääntyneen paljon, kun 15–24-vuotiaissa vastaava osuus oli 25 prosenttia. Erityisesti 55–74-vuotiaat naiset raportoivat väkivaltatilanteen lisääntyneen – kyseisestä ryhmästä yli 40 prosenttia arvioi väkivallan lisääntyneen paljon. Nuorten osalta oli toisaalta tyypillisempää, että väkivaltatilanteen kehitystä ei osattu arvioida.

Vastaava väkivaltatilanteen kehitystä koskeviin käsityksiin liittyvä kysymys on ollut edellisen kerran vuoden 2017 Kansallisessa rikosuhrituskimuksessa. Vuonna 2017 noin 70 prosenttia koki väkivallan lisääntyneen Suomessa edellisten vuosien aikana. Tuolloin noin 20 prosenttia katsoi väkivaltatilanteen Suomessa lisääntyneen paljon, mikä on selvästi pienempi osuus kuin vuonna 2023 (29,8 %). Kokemuksissa oman asuinalueen väkivaltatilanteesta erot olivat enintään muutamia prosenttiyksiköitä, ja suurin ero on sellaisten osuudessa, jotka eivät osaa arvioida viime vuosien aikana tapahtunutta kehitystä. (vrt. Näsi ym., 2018, Liitetaulukko 7)

Rikollisuuden ennaltaehkäisy. Vuoden 2023 kyselyssä vastaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään erilaisten rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinojen osalta vastaajien omalla asuinalueella (Taulukko 13). Vastaajista noin 80 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että sekä nuorten koulutukseen panostaminen ja terveys- ja sosiaalipalveluiden parantaminen olisivat hyviä keinoja ehkäistä rikollisuutta ja muuta häiriökäyttäytymistä. Noin puolet vastaajista piti yhteiskunnan huono-osaisuuden vähentämistä (esimerkiksi perusturvaetuuksia korottamalla) tehokkaana keinona rikollisuuden ennaltaehkäisyssä.

Taulukko 13. Rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen ennaltaehkäisy omalla asuinalueella.
(% 15–74-vuotiaista).

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Panostaa nuorten koulutukseen	56,6	30,4	8,5	1,9	2,7
Parantaa terveys- ja sosiaalipalveluita	48,3	32,6	11,9	3,1	4
Vähentää yhteiskunnan huono-osaisuutta	17,3	26,1	28,9	13,7	13,9
Lisätä poliisin jalkapartiointia alueella	14,6	34,1	25,6	11,6	14,6
Lisätä alueen yksityistä valvontaa	11,2	23,5	30	17,7	17,7
Lyhentää ravintoloiden ja baarien aukioloaikaa	4,1	9,2	27,2	19,1	40,4
Järjestää alueen asukkaiden toimesta vartiointia ja valvontaa	3,3	8,5	25,5	20,2	42,6
Lyhentää ravintoloiden ja baarien aukioloaikaa	4,1	9,2	27,2	19,1	40,4
Ei ole tarpeen tehdä mitään	20,2	21,1	16,4	25	17,3
Mielestäni tilanteeseen on mahdotonta vaikuttaa mitenkään	2,3	5,5	29,3	26,7	36,2

Kontrolliin ja valvontaan liittyvien rikollisuuden ennaltaehkäisyn keinojen osalta (Taulukko 13) havaitaan, että noin puolet vastaajista katsoi poliisin jalkapartioinnin lisäämisen hyväksi keinoksi puuttua rikollisuuteen, ja 35 prosenttia piti alueen yksityisen valvonnan lisäämistä tehokkaana keinona. On merkillepantavaa, että täysin samaa mieltä olevien osuus näiden väitteiden osalta on huomattavasti matalampi kuin ns. pehmeämpien toimenpiteiden kohdalla. Kontrolliin ja valvontaan liittyvissä keinoissa on myös huomattavasti enemmän henkilöitä, jotka eivät ole keinoista samaa eikä eri mieltä.

Eniten ”jokseenkin eri mieltä” tai ”eri mieltä” -vastauksia saanut rikollisuuden ja häiriökäyttäytymisen ennaltaehkäisyn keino oli asukkaiden toimesta järjestetty vartiointi ja valvonta, josta eri mieltä oli yli 60 prosenttia. Myöskään ravintoloiden ja baarien aukioloaikojen lyhentämistä ei katsottu tehokkaaksi keinoksi, ja siitäkin eri mieltä oli noin 60 prosenttia.

Kyselyn toisessa rikollisuuden ennaltaehkäisyyn liittyvässä kysymyspatterissa pyydettiin vastaajia merkitsemään järjestyksessä yhteiskunnan tasolla kolme tehokkainta keinoa puuttua rikollisuuteen. Vastaajat valitsivat kahdeksasta toimenpiteestä tärkeysjärjestyksessä kolme tehokkainta. Nämä tulokset on esitetty Taulukossa 14, joka on järjestetty eniten ”tärkein”-arvoja (1) saaneiden toimenpiteiden mukaan. Taulukossa huomionarvoista on myös valitsematta jättäneiden osuus, eli se prosenttiosuus, joka ei ole valinnut toimenpidettä kolmen tärkeimmän joukkoon.

Yhteiskunnan tasolla poliisin resurssien lisääminen rikosten selvittämiseksi nähtiin tehokkaimpana keinona rikollisuuteen puuttumiseen (32,5 % tärkeimmäksi merkityistä arvoista kohdistui tähän toimenpiteeseen). Myös huono-osaisuuden vähentäminen valittiin usein tärkeimmäksi keinoksi. Päihdepalveluihin panostaminen koettiin harvoin tehokkaimpana keinona, mutta se valittiin usein toiseksi tärkeämmäksi keinoksi. Rikoksiin syyllistyneiden tukipalvelujen parantaminen ja virallisen valvonnan ja kontrollin parantaminen valittiin kaikkein harvimmin kolmen tärkeimmän keinon joukkoon.

Taulukko 14. Tehokkaimmat rikollisuuteen puuttumisen keinot yhteiskunnan tasolla (% 15–74-vuotiaista).

Toimenpide	Sijoitus tärkeysjärjestyksessä (%) ⁵			Valitsematta jättäneiden osuus
	1	2	3	
Poliisin resurssien lisääminen rikosten selvittämiseksi	32,5	13,0	14,7	39,8
Huono-osaisuuden vähentäminen	23,3	14,4	10,3	51,9
Ankarammat rangaistukset	12,6	16,2	10,3	60,8
Maahanmuuton vähentäminen	9,1	8,6	11,2	71,1
Päihdepalveluihin panostaminen	7,4	20,1	13,3	59,3
Nuoriin kohdistuva tiukempi kuri	6,8	10,8	15,4	67
Virallisen valvonnan ja kontrollin lisääminen	5,3	8,4	7,5	78,8
Rikoksiin syyllistyneiden tukipalvelujen parantaminen	3,1	7,6	15,6	73,8

5 1 = tärkein, 2 = toiseksi tärkein, 3 = kolmanneksi tärkein.

Kirjallisuus

- Danielsson, Petri & Juha Kääriäinen. 2017. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2016 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 23/2017. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/225915>.
- Danielsson, Petri & Juha Kääriäinen. 2016. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 13/2016. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/161960>.
- Danielsson, Petri & Matti Näsi. 2018. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 31/2018. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/260559>.
- Danielsson, Petri & Matti Näsi. 2019. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 35/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/305388>.
- Danielsson, Petri & Matti Näsi. 2020. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2019 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 43/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/319010>.
- Danielsson, Petri & Venla Salmi. 2015. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2014 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 3/2015. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/155645>.
- Danielsson, Petri & Venla Salmi. 2013. *Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 34/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152609>.
- Danielsson, Petri, Venla Salmi & Reino Sirén. 2014. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2013 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 37/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152606>.
- Danielsson, Petri. 2020. Omaisuusrikokset. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2019. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*, 95–121. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/320755>
- Finanssiala ry. 2022. Polkupyörävarkaudet 1992–2021. <https://www.finanssiala.fi/aiheet/polkupyoravarkaudet/#/>
- Heiskanen, Markku & Outi Roivainen. 2005. Helsinki! Tutkimus helsinkiläisten turvallisuudesta ja Helsingin poliisin palvelukyvyistä. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 21. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

- Heiskanen, Markku. 2002. *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tutkimuksia 236. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kivivuori, Janne, Mikko Aaltonen, Matti Näsi, Karoliina Suonpää & Petri Danielsson. 2018. Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus.
- Kivivuori, Janne. 2014. Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter? *Crime and Justice* 43: 289–340. Chicago: University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.1086/677664>.
- Kivivuori, Janne, Reino Sirén & Petri Danielsson. 2012. “Gender framing effects in victim surveys”. *European Journal of Criminology* 9(2): 142–158. <http://dx.doi.org/10.1177/1477370811424383>.
- Koltola, Ilari & Näsi, Matti. 2022. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2021 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 51/2022. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/348246>
- Nivette, Amy E., Renee Zahnow, Raul Aguilar, Andri Ahven, Shai Amram, Barak Ariel, María José Arosemena Burbano et al. “A global analysis of the impact of COVID-19 stay-at-home restrictions on crime.” *Nature Human Behaviour* (2021): 1-10.
- Näsi, Matti., Tanskanen, Maiju., Haara, Paula., Reunanen, Esa., Kivivuori, Janne. 2018. *Väkivallan kokemus ja rikostiedon lähteet*. Katsauksia 30/2018. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Näsi, Matti & Petri Danielsson. 2020. ”Pahoinpitely- ja ryöstörikokset.” Teoksessa *Rikollisuustilanne 2019. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*, toimittaja Petri Danielsson, 37–65. Katsauksia 42/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/320755>
- Näsi, Matti & Koltola, Ilari. 2021. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2020 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 48/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/334787>.
- Lehti, Martti. 2020. *Henkirikoskatsaus 2020*. Katsauksia 41/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/319479>.
- Sirén, Reino, Mikko Aaltonen & Juha Kääriäinen. 2010. *Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980–2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152511>.
- Sirén, Reino. 2011. *Uuden rikosuhritutkimuksen kehittäminen*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 109. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152504>.

- Sirén, Reino, Petri Danielsson & Janne Kivivuori. 2013. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2012*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 28/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
<http://hdl.handle.net/10138/152572>
- Tilastokeskus. 2024a. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Tietoon tulleet rikokset ja niiden selvittäminen rikosryhmittäin tekokunnan ja ilmoitusvuoden mukaan, 1980–2023. <https://www.stat.fi/til/rpk/>
- Tilastokeskus. 2024b. Väestörakenne. Tunnuslukuja väestöstä muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. <https://www.stat.fi/til/vaerak/>.
- Työturvallisuuskeskus. 2010. *Työväkivallan riskiammatit*. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.
https://ttk.fi/files/1535/ttk_tyovakivallan_riskiammatit_valmis_NETTI.pdf

Liitteet

Liite 1. Kyselyn toteutus ja aineisto

Kyselyn aiheet. Rikosuhritutkimuksen pääaiheena oli omaisuus- ja verkkorikosten sekä uhkailun tai väkivallan kohteeksi joutuminen. Ennen näitä aiheita vastaajilta tiedusteltiin, missä määrin he pitivät eräitä lomakkeella lueteltuja tekoja väkivaltana (väkivallan tulkinta). Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka monta kertaa he olivat viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi jossain tilanteessa. Vastaajien itse kokemaa väkivaltaa selvitettiin kysymyksellä, jossa lueteltiin joukko uhkailun ja väkivallan muotoja. Samalla tavoin on menetelty aikaisemmin suomalaisissa uhritutkimuksissa. Lomakkeella kysyttiin, oliko vastaaja viimeisen 12 kuukauden aikana joutunut jonkin luettelossa mainitun teon kohteeksi ja oliko uhkailija tai väkivallan tekijä joku läheinen, muu tuttu tai tuntematon henkilö. Omaisuusrikosten osalta meneteltiin samaan tapaan, kysymättä kuitenkaan uhrin suhdetta tekijään. Väkivallasta esitettiin vielä joukko lisäkysymyksiä, jotka koskivat teon tapahtumapaikkaa, väkivallan toistuvuutta ja fyysisen vamman aiheuttanutta väkivaltaa. Kyselyn lopussa oli rikollisuuden ennaltaehkäisyyn liittyviä kysymyksiä.

Aineiston kerääminen. Tutkimuksen perusjoukkona olivat 15–74-vuotiaat Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa) vakituisesti asuvat henkilöt. Tilastokeskus toteutti otospoiminnan. Otoksen koko oli 17 500, jossa 252 ositetta alueen, sukupuolen ja kuuden eri ikäryhmän mukaan (10v. välit). Alueet jaettiin väestömäärän mukaan kolmeen ryhmään ja väestöltään pienimmillä alueilla oli hieman suurempi otantasuhde kuin muilla alueilla. 15–24- ja 25–34-vuotiaiden ikäryhmillä oli 1,5 kertainen otantasuhde, koska kyseiset ryhmät ovat aiemmissa tutkimuksissa vastanneet kyselyyn muita heikommin.

Otokseen valikoituneet henkilöt saivat tammikuussa 2024 Tilastokeskuksesta postitse saatekirjeen, jossa selvitettiin tutkimuksen tarkoitus. Saatekirjeessä oli ohjeet vastaamiseen verkkokyselyn välityksellä. Vastaaminen tapahtui aluksi ainoastaan verkkolomakkeella, johon pystyi kirjautumaan henkilökohtaisella tunnuksella. Lisäksi saatekirjeessä oli yksilöity QR-koodi, joka vei suoraan kyselylomakkeelle. Postituksia oli yhteensä kolme, joista viimeinen sisälsi verkkovastaustunnusten lisäksi paperilomakkeen ja palautuskuoren. Tilastokeskus tavoitteli vastaajia myös sähköpostimuistutuksilla (3kpl), jos heillä oli väestötietojärjestelmään kirjattu sähköpostiosoite.

Tutkimukseen saatiin 7610 hyväksyttyä vastausta aikavälillä 2.1.–31.3.2024 (lopullinen vastausosuus 43,5 %). Vastausprosentti parani vuoteen

2021 nähdessä, jolloin kyselyn vastausprosentti oli 34,4 (vuonna 2020 vastausprosentti 29,8).

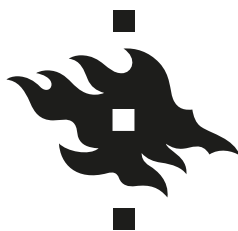
Oheisessa taulukossa on esitetty vastaajien painottamaton lukumäärä sekä vastausprosentti sukupuolen ja ikäryhmän mukaan:

Ikäryhmä	Vastaajien lukumäärä			Vastausprosentti		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä
15-24	468	640	1108	30,0 %	43,2 %	36,4 %
25-34	645	783	1428	33,5 %	43,6 %	38,4 %
35-44	588	595	1183	40,5 %	43,4 %	41,9 %
45-54	516	568	1084	42,0 %	46,7 %	44,4 %
55-64	614	648	1262	45,7 %	48,8 %	47,2 %
65-74	712	833	1545	53,9 %	56,5 %	55,3 %
Yhteensä	3543	4067	7610	40,1%	46,9%	43,5%

Aineiston analyysi. Raportissa esitettävissä estimaateissa on huomioitu sekä otanta-asetelma että kato. Nuorten vastaamisaste oli huomattavasti matalampi kuin vanhempien ja miesten vastaamisaste matalampi kuin naisten. Katoa on korjattu painottamalla havaintoja sukupuolen, ikäryhmän, alueen ja koulutusasteen mukaan. Tilastokeskus laski aineiston painot.

Kotitalouksia koskevassa tarkastelussa käytettiin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa laskettuja kotitalouspainoja. Painot laskettiin oletuksella, että kunkin kotitalouden sisältymistodennäköisyys oli suhteessa taloudessa asuvien 15–74-vutioiden lukumäärään. Puuttuvat tiedot imputoitiin ikäryhmän mukaan.

Raportissa esitetyt tulokset ovat estimaatteja, joihin sisältyy otannasta johtuvaa satunnaisvaihtelua.

HELSINGIN YLIOPISTO

ISBN 978-951-51-0709-1 (PDF)
ISSN 2342-7779 (VERKKOJULKAISU)

UNIGRAFIA
HELSINKI 2024